

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA RUSKÉHO A FRANCOUZSKÉHO JAZYKA

RUSKÝ JAZYK V GLOBÁLNÍM SVĚTĚ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Martin Szarowski

Specializace v pedagogice, Ruský jazyk se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: Mgr. Michaela Pešková, Ph.D

Plzeň, 2017

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 20. dubna 2017

.....
vlastnoruční podpis

PODĚKOVÁNÍ

Rád bych poděkoval vedoucí své bakalářské práce Mgr. Michale Peškové, Ph.D., za odborné vedení a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování práce věnovala. Dále bych rád poděkoval PhDr. Janě Sovákové, CSc., za vytvoření obdobného tématu ve sborníku, díky němuž tato práce započala.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK	3
ÚVOD	4
1 PŮVOD A HISTORIE RUSKÉHO JAZYKA A JEHO POSTUPNÉ ROZŠÍŘOVÁNÍ	6
2 ROZŠÍŘENÍ RUSKÉHO JAZYKA A JEHO POZICE MEZI SVĚTOVÝMI JAZYKY	9
3 RUSKÝ JAZYK A INTERNET.....	14
4 ANALÝZA REGIONŮ.....	16
4.1 SPOLEČENSTVÍ NEZÁVISLÝCH NÁRODŮ (SNS)	16
4.1.1 Kazachstán	16
4.1.1.1 Ruský jazyk ve vzdělávání v Kazachstáně.....	17
4.1.1.2 Vlastní zkušenosti – Kazachstán	18
4.1.2 Moldavsko	18
4.1.2.1 Ruský jazyk ve vzdělávání v Moldavsku	18
4.1.2.2 Ruská menšina v Moldavsku.....	19
4.1.2.3 Podněstří a Gagauzie	20
4.1.3 Turkmenistán	21
4.1.3.1 Ruská menšina v Turkmenistáně	21
4.1.3.2 Ruský jazyk v turkmenských sdělovacích prostředcích.....	22
4.1.3.3 Ruský jazyk ve vzdělávání v Turkmenistáně.....	22
4.1.4 Gruzie.....	23
4.1.4.1 Ruský jazyk ve vzdělávání v Gruzii	24
4.2 POBALTÍ, BĚLORUSKO A UKRAJINA.....	25
4.2.1 Estonsko.....	26
4.2.1.1 Ruský jazyk ve vzdělávání v Estonsku	27
4.2.2 Lotyšsko	28
4.2.2.1 Ruský jazyk ve vzdělávání v Lotyšsku	29
4.2.3 Litva	30
4.2.3.1 Ruský jazyk ve vzdělávání v Litvě	31
4.2.4 Bělorusko	31
4.2.4.1 Ruský jazyk ve vzdělávání v Bělorusku.....	32
4.2.4.2 Trasjanka.....	33
4.2.5 Ukrajina.....	33
4.2.5.1 Ruský jazyk ve vzdělávání na Ukrajině	36
4.2.5.2 Ruský jazyk v kultuře a ve sdělovacích prostředcích na Ukrajině	36
4.2.5.3 Suržyk.....	37
4.3 BÝVALÝ VÝCHODNÍ BLOK.....	37
4.3.1 Česká republika.....	37
4.3.1.1 Ruský jazyk ve vzdělávání v České republice	38
4.3.2 Slovensko	40
4.3.3 Polsko.....	40
4.3.4 Maďarsko.....	41
4.3.5 Dílčí závěr: Země bývalého východního bloku	41
4.4 OSTATNÍ VÝZNAMNÉ REGIONY.....	42
4.4.1 Emigrační vlny z Ruska	42
4.4.2 Německo	43
4.4.2.1 Ruský jazyk ve vzdělávání v Německu	43
4.4.3 Izrael	44

4.4.4	Spojené státy americké.....	45
4.4.5	Čína	46
5	POPULARIZACE RUŠTINY PROSTŘEDNICTVÍM VÝZNAMNÝCH ORGANIZACÍ PRO RUSKÝ JAZYK	47
5.1	FOND RUSSKIJ MIR	47
5.1.1	Působení organizace Russkij mir.....	47
5.1.2	Ruská centra	48
5.2	ROSSOTRUDNIČESTVO A RUSKÁ STŘEDISKA VĚDY A KULTURY.....	49
5.3	STÁTNÍ PUŠKINŮV INSTITUT RUSKÉHO JAZYKA A LITERATURY V MOSKVĚ	52
5.3.1	Studium na Puškinově institutu	53
5.3.2	Vlastní zkušenosti s Puškinovým institutem	53
5.3.3	Výzkumy Puškinova institutu	54
6	SHRNUTÍ ZAHRANIČNÍ JAZYKOVÉ POLITIKY RUSKÉ FEDERACE	57
6.1	DNEŠNÍ AKTIVITY RUSKA V PROSTORU SNS	57
6.2	DALŠÍ AKTIVITY RUSKA V OBLASTI POPULARIZACE RUSKÉHO JAZYKA VE SVĚTĚ	59
	ZÁVĚR.....	60
	RESUMÉ	62
	SEZNAM ZDROJŮ.....	63
	SEZNAM OBRÁZKŮ A GRAFŮ	69
	PŘÍLOHY.....	I

SEZNAM ZKRATEK

BRICS – ekonomické sdružení Brazílie, Ruska, Indie, Číny, Jižní Afriky

EEU – Euroasijský ekonomický svaz

JO – Jižní Osetie

LJ – litevský jazyk

NDR – Německá demokratická republika (východní Německo)

MSU – Lomonosovova státní moskevská univerzita

OBSE – Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě

RC – Ruské centrum

RJ – ruský jazyk

RSVK – Ruské středisko vědy a kultury

SNS/CHГ/CIS – Společenství nezávislých států / Содружество Независимых Государств /
The Commonwealth of Independent States

TORFL - Test of Russian as a Foreign Language (zkouška z ruského jazyka jako cizího jazyka)

UJP – Ústav jazykové přípravy

ZČU – Západočeská univerzita

Úvod

Bakalářská práce si klade za cíl zanalyzovat situaci ruského jazyka v současném světě a na základě získaných dat a s ohledem na celkový autorův zájem o geopolitiku vyslovit prognózu o postavení ruštiny v blízké budoucnosti. Zaměříme se především na výklad o světových regionech s vyšší koncentrací etnických Rusů a rusky mluvících osob. Práce se bude zpočátku věnovat ruskému jazyku z hlediska jeho historie a původu, následně objasní rozšíření ruského jazyka ve světě a jeho postavení mezi světovými jazyky. Neopomineme ani fenomén dnešní doby, internet, a postavení ruštiny v tomto médiu.

Aby byla práce více srozumitelná, bude rozdělena do několika segmentů, ve kterých se budeme podrobněji věnovat jednotlivým regionům. V těchto regionech budeme sledovat specifické faktory, jež popularitu ruského jazyka ovlivňují. Půjde především o politiku daného státu vůči ruskému jazyku ve vzdělávání a vůči ruskojazyčné menšině, ale také o historické a politické události; ty sice ovlivňují zájem o ruský jazyk sekundárně, ovšem i tak je musíme v práci zohlednit. Významné regiony pro ruský jazyk jsou země SNS (Společenství nezávislých států), Pobaltí, země bývalého východního bloku a země, kde žije početná komunita ruskojazyčného obyvatelstva (Německo, USA, Izrael, Čína atd.).

V této části práce vycházíme z aktuálních zdrojů a navazujeme na předchozí regionálně zaměřené výzkumy. Odkazujeme na různé vědecké práce, odborné články a přednášky významných jazykovědců, sociologů a kulturologů, a to jak z ruské, tak i z české vědecké obce. Ve snaze o co nejnovější informace budeme využívat mnoha elektronických zdrojů. Většina tištěných, převážně ruských zdrojů, byla vydána před rokem 2014, tudíž nebyla schopna zmapovat situaci ruského jazyka po rusko-ukrajinské krizi, která jistě do určité míry v blízké budoucnosti ovlivní popularitu ruského jazyka v zemích jako je Polsko, Bělorusko, Litva, Lotyšsko, Estonsko, Moldavsko a Gruzie.

Ruská vláda si sama uvědomuje, že po rozpadu SSSR ztratilo Rusko politický a ekonomický vliv ve svém nejbližším okolí a též v bývalém východním bloku. Kvůli oslabení sovětského vlivu došlo i ke snížení zájmu o ruský jazyk. Z těchto důvodů začala různá vědecká sledování: sociologická, kulturologická, etnografická atp. Ta dosvědčují, že ruský jazyk ztrácí na popularitě a že počty lidí ovládajících či studujících ruský jazyk jsou neuspokojivé. Na základě daných výsledků byly patřičné ruské úřady nuceny situaci řešit. Významná část

práce se proto věnuje představení různých organizací, které se snaží zpopularizovat ruský jazyk a ruskou kulturu v Rusku i v zahraničí. Abychom toto jinak velice komplexní téma vysvětlili v rozsahu odpovídajícímu této práci, budeme se dále věnovat především činnosti těchto organizací ve zkoumaných regionech. Budeme operovat s materiály, které byly vypracovány těmito organizacemi, což nám poskytne cenná data, která můžeme využít ke komparaci nashromážděných dat z předchozích let. Zaměříme se především na aktivity Fondu Russkij mir, RSVK (Ruská střediska vědy a kultury) a také na činnost Státního Puškinova institutu ruského jazyka a literatury v Moskvě. V této části práce budeme vycházet, mimo jiné, z vlastních zkušeností se spoluprací s Ruským centrem na Západočeské univerzitě v Plzni, spoluprací s RSVK v Praze a ze zkušenosti z letní jazykové školy ve Státním Puškinově institutu ruského jazyka a literatury v Moskvě (stáž proběhla v roce 2015). Práce již nebude řešit jiné organizace než ty ruské, které sice též napomáhají zvýšit zájem o ruský jazyk, ale už by přesahovaly hranice v námi vytyčeném tématu.

Poslední kapitolou práce bude shrnutí ruské geopolitiky ve vztahu k ruskému jazyku v globálním světě. Na základě všech získaných dat vyslovíme prognózu o budoucnosti ruského jazyka. Sledovat aktuální situaci ruského jazyka je velmi důležité, neboť jde o jazyk země s obrovským potenciálem.

1 PŮVOD A HISTORIE RUSKÉHO JAZYKA A JEHO POSTUPNÉ ROZŠIŘOVÁNÍ

Je třeba vysvětlit rozšiřování ruského jazyka spolu s tím, jak se rozšiřovala mocenský vliv Ruské říše v jednotlivých obdobích: Kyjevská Rus, Novgorodská Rus, Moskevská Rus, později carské Rusko a následně Sovětský svaz až po Ruskou federaci. Historický exkurz nám pomůže pochopit procesy, které se dějí v současnosti. K rozšiřování ruského jazyka docházelo na nově získaných územích, kde probíhaly různě silné vlny rusifikace tamějšího obyvatelstva. Dnes tito obyvatelé tvoří, v některých případech, obyvatelstvo samostatných nezávislých států, ve kterých ruský jazyk mění svoji doposud pevnou pozici, nebo kde je dokonce původcem válečných problémů: ukrajinská krize od roku 2014 nebo rusko-gruzínská válka v roce 2008.

Ruský jazyk patří mezi indoevropské jazyky do slovanské jazykové rodiny; spolu s běloruským a ukrajinským jazykem se řadí do východoslovanské větve. Slovanské jazyky se vyvinuly z praslovanského základu. Praslovanština je předpokládaný jazyk, kterým se mluvilo v praslovanské vlasti ohraničené severně Karpatami mezi Odrou a Dněprem. Tímto jazykem se mluvilo téměř 3000 let a zhruba 2000 let př. n. l. došlo k jeho rozdělení na dialekty. Vlivem velkého území Slovanů a kontaktem s jinými jazyky, se dialekty postupně transformovaly do dnešních slovanských jazyků.¹

První zmínka o ruském jazyku se datuje k 10. století, kdy se prvně užilo termínu Rus,² který pojmenovával obyvatele tehdejší Kyjevské Rusi. Zvláštností je, že tehdejší obyvatelé území východních Slovanů byli rozděleni do více územních celků (severozápadní – Pskov a Novgorod; a centrálně jihovýchodní část – Moskva, Kyjev, Vladimír, Černigov). Novgorodčané sami sebe začali nazývat Rusy až ve 14. století. Další zajímavostí je, že severozápadní dialekt a centrálně jihovýchodní dialekty dospěly ke konvergenci (tj. sjednocení jazyků – určité prvky z obou dialektů tvořily/tvoří normu pro dnešní ruský jazyk) až v 15. století. Do tohoto objevu se vědci domnívali, že severozápadní dialekt se vyvinul z centrálně jihovýchodního, to znamená, že severozápadní dialekt se vyvíjel samostatně jako jakási čtvrtá slovanská větev. Tyto domněnky potvrdily nedávné archeologické nálezy svitků v Novgorodě a jiných městech.

¹ KURZ, Josef, ed. *Učebnice jazyka staroslověnského*. 1969. s. 8.

² Původně, slovo Rus, označovalo kmen žijící ve Skandinávii – skandinávská teorie: Tento severní kmen přišel na území východní Slovanů a následně se asimiloval a naučil slovanskou řeč.

Východoslovanské jazyky se postupně vyvíjely především v ústní formě. Ve 12. – 14. století dochází k rozdělení tzv. velikoruského jazyka na ruský, ukrajinských a běloruský jazyk. V Litevské Rusi k podobnému rozdělení došlo až v 15. století; na severu se mluvilo bělorusky, kdežto na jihu ukrajinsky.³ Ruský jazyk poté postupně prošel různě velkými změnami, které byly nejpatrnější v období vlády Petra Velikého, kdy došlo k zjednodušení písma na tzv. graždanku⁴, či za života M. V. Lomonosovova v 18. století, kdy proběhly významné změny v pravopise ruského jazyka. K další důležité události v historii ruského písma došlo v letech 1917–1918, kdy byla odstraněna některá písmena, která již neměla oporu ve výslovnosti⁵. V roce 1956 byla vydána oficiální pravidla: *Правила русской орфографии и пунктуации* (Pravidla ruského pravopisu a interpunkce).⁶

Největší rozšíření ruského jazyka a následné vlny rusifikace probíhaly v 19. a 20. století. Termín rusifikace bychom si mohli rozdělit do třech základních směrů: postupné utlačování jazyka menšiny; šíření pravoslaví a ruský obyčejů; přesídlování ruského obyvatelstva na získaná území. Takovým způsobem se ruský jazyk a kultura šířily hlavně do Pobaltí, Běloruska, Ukrajiny, Polska, Finska, Střední Asie a na Kavkaz.

Proces porušování vygradoval v 60. letech minulého století, kdy bylo v srpnu 1965 v Taškentu přijato nařízení o tom, že ruský jazyk se bude užívat jako druhý rodný jazyk všech obyvatelů SSSR.⁷ Toto období bychom mohli charakterizovat výstižným prohlášením Nikity Chruščova «*Чем скорее мы все будем говорить по-русски, тем быстрее построим коммунизм*»⁸ (Čím dříve budeme mluvit rusky, tím dříve vybudujeme komunismus). Z ruského jazyka se tak stal prestižní jazyk, který se začal vyučovat takřka ve všech vzdělávacích stupních ve všech sovětských republikách a lidem zaručoval určité společenské postavení a jistá privilegia. Další proces rusifikace proběhl skrze námi výše napsaný třetí typ, tedy skrze přesídlování. Tento vývoj byl nejznatelnější v Kazachstáně, kdy v roce 1962 bylo národnostní složení: 28,9 % Kazaši a 57 % obyvatelstvo slovanského

³ Andrej Zaliznjak - *Istorija russkogo jazyka*, 2014 [video]. Youtube, Onlinetv.ru, 2014. Dostupné z <https://www.youtube.com/watch?v=5Nuiw73EY50&t=9s>

⁴ Graždanka – písmo, které se již v mnohém podobalo dnešní azbuce.

⁵ Písmena, která již neměla oporu ve výslovnosti: Ъ (Jať) - вѣра -> вера; і – здешніе -> здешние; Ѡ (Fita) – арифметика -> арифметика. Bylo také zrušeno psaní Ъ (tvrdý znak) na konci slov po tvrdé souhlásce.

⁶ BALCAR, Milan aj. *Průručka ruského pravopisu*. 1983. s. 8.

⁷ *Rusifikacija Belorussii* [online]. Wikipedia.org. Aktualizováno 16.4.2017. Dostupné z: https://ru.wikipedia.org/wiki/Русификация_Белоруссии

⁸ Tamtéž

původu.⁹ Kazachstán byl jedinou republikou, kde vlastní národ tvořil menšinu ve vlastním státě. Západní vědci o tomto jevu rusifikace hovoří jako o kolonizaci Kazachstánu.¹⁰

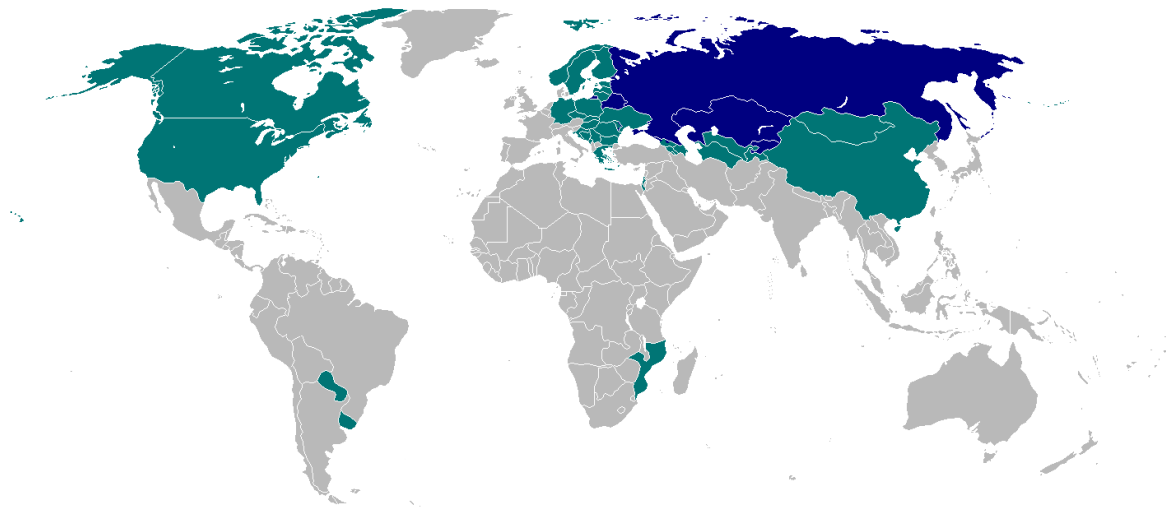
⁹ Největší část slovanského obyvatelstva tvořili Rusové.

¹⁰ *Rusifikacija Kazachstana* [online]. Wikipedia.org. Aktualizováno 16.9.2016. Dostupné z: https://ru.wikipedia.org/wiki/Русификация_Казахстана

2 ROZŠÍŘENÍ RUSKÉHO JAZYKA A JEHO POZICE MEZI SVĚTOVÝMI JAZYKY

Bezpochyby nejvýznamnějšími zahraničními regiony kde je ruský jazyk zastoupen, jsou země SNS a Pobaltí, jakožto bývalé země SSSR, ve kterých už za carského Ruska probíhala rusifikace tamějšího obyvatelstva, ale vrcholu tento proces dosáhl v období SSSR.

Ruský jazyk je v menší míře než v prostoru SNS a Pobaltí rozšířen v těch státech, které se nacházely nebo nachází ve sféře ruského geopolitického vlivu. V prvním případě se jedná o historické okolnosti světové politiky po druhé světové válce, kdy došlo k rozdělení světa na Západ a Východ (Polsko, Bulharsko, Československo, Jugoslávie, Albánie, Rumunsko, Maďarsko a NDR). Ve státech tzv. socialistického bloku došlo k zařazení ruského jazyka do školních osnov jako povinného jazyka, čímž došlo k ohromnému rozšíření ruštiny. V druhém případě se tehdejší sovětská politika podepsala na emigračních vlnách do USA, Německa, Izraele, Francie a Finska. Taktéž následné uvolnění hranic po rozpadu SSSR spustilo velkou migrační vlnu do těchto států, což znamenalo spíše rozšíření ruskojazyčného obyvatelstva nežli ruského jazyka.

Obrázek 1 – Rozšíření ruského jazyka ve světě ¹¹

modrá oblast – ruský jazyk s oficiálním statusem užívání

tyrkysová oblast – ruský jazyk s vyšším zastoupením

¹¹ AIVAZOVSKY, 2015. *Russian-Language-Map*. In: *Wikipedia commons* [online]. Publikováno 15.12.2015.

Na světě existuje zhruba 7000 živých jazyků, tj. jazyků, kterých se aktivně užívá. Ruština se řadí do deseti nejpoužívanějších jazyků. Těmito jazyky mluví 90 % obyvatelstva naší planety.¹² V dnešní době (2017) ruskému jazyku náleží osmá příčka, v tomto okamžiku zaznamenáváme pokles počtu lidí ovládající ruský jazyk. Některé výzkumy očekávají, že v blízké době, v roce 2020, ruština už nebude patřit mezi deset nejužívanějších jazyků světa.¹³ Ruský jazyk je jediný z nejužívanějších jazyků, jehož počty uživatelů klesají. Největší příčinou poklesu ruského jazyka je skutečnost, že ve státech bývalého SSSR se zvedá zájem o národní jazyky a zároveň dochází k poklesu počtu etnických Rusů z důvodů nízké porodnosti nebo z důvodu odlivu Rusů zpět do Ruska. Dalším faktorem ovlivňujícím počet ruský mluvících je to, že dochází k přirozenému zapomínání ruštiny vlivem integrace ruskojazyčných emigrantů ve světě. Tento proces probíhá většinou už u druhého nebo třetího pokolení emigrantů.¹⁴

¹² Vladimir Plungjan. *Ruskij jazyk v sovremennom mire*, 2015 [video]. Youtube, NSU LIFE. 2015 Dostupné z <https://www.youtube.com/watch?v=Abcki8MS474&t=1s>

¹³ Tamtéž

¹⁴ AREFJEV, Aleksandr Dmitrijevič. *Ruskij jazyk na rubeže XX-XXI vekov* [online]. 2012. s. 32–33. Dostupné z: http://www.socioprognoz.ru/files/File/ruskij_jazyk.pdf

Jednotlivé roky	Počet rusky mluvících ve světě (v absolutních číslech)	Počet rusky mluvících ve světě (v %)	Umístění v žebříčku 10 nejužívanějších jazyků světa
1900	105 mil	6,4 %	
1914	140 mil	7,9 %	
1940	180 mil	7,7 %	
1980	280 mil	6,3 %	
1990	312 mil	5,9 %	4. místo
2004	278 mil	4,3 %	
2010	260 mil	3,8 %	6. místo

Tabulka 1 – Změny počtu rusky mluvících v období 1900–2010 ^{15 16}

Samozřejmě na fakt, že se ruština zřejmě nebude v roce 2020 nacházet v seznamu deseti nejužívanějších jazyků světa, působí i růst nositelů jiných světových jazyků, na čemž má ohromný podíl porodnost států, kde se daných jazyků užívá (portugalština, bengálština, arabština atd.).

¹⁵ AREFJEV, Aleksandr Dmitrijevič. *Ruskij jazyk na rubeže XX-XXI vekov* [online]. 2012. s 32–33. Dostupné z: http://www.socioprognoz.ru/files/File/ruskij_yazyk.pdf

¹⁶ Všimněme si, že počet lidí ovládající ruský jazyk je vyšší než počet etnických Rusů, který činí 144 miliónů (2015).

Významné státy pro ruský jazyk (mimo SNS a Pobaltí)	Počet obyvatel dané země, kteří ovládají RJ
Polsko	5,5 mil (14,3 %)
Německo	5,4 mil (6,7 %)
USA	3,5 mil (1,1 %)
Bulharsko	2,0 mil (27,2 %)
Česká republika	2,0 mil (19,2 %)
Srbsko	1,4 mil (19,7 %)
Slovensko	1,3 mil (24,0 %)
Mongolsko	1,2 mil (45,3 %)
Izrael	1,0 mil (13,2 %)
Čína	0,7 mil (0,05 %)

Tabulka 2 – Počet rusky mluvících^{17 18}

Dalším faktorem, který ovlivňuje počet rusky mluvících, je systém vzdělávání v určitých státech. Ve vzdělávání dochází k poklesu počtu kvalitních pedagogů, kteří ruštinu vyučují. Tento fenomén je nejvíce znatelný v zemích, kde došlo k vyřazení ruštiny z povinných předmětů, a tím logicky došlo i k zmenšení počtu studentů.¹⁹

Na druhou stranu si ruský jazyk pořád drží svoji pevnou pozici. Díky politické síle Ruska a celkovému potenciálu této země patří ruština mezi 6 komunikačních jazyků OSN, dále slouží ke komunikaci v OBSE, UNESCO, Červeném kříži, Mezinárodním trestním soudě a v mnoha dalších významných světových organizacích.

Ruský jazyk taktéž slouží ke komunikaci v SNS; v těchto státech jej pořád můžeme považovat za jazyk *lingua franca*, (tj. jazyk, který slouží jako prostředník ke komunikaci mezi

¹⁷ Tabulka 2 přímo odkazuje na počet rusky mluvících, kteří ovládají ruský jazyk na určité úrovni. Seřazení odpovídá počtu obyvatel dané země, což znamená, že v 320 milionových Spojených státech rusky hovoří 3,5 miliónů obyvatel, což tvoří 1,1 % obyvatelstva USA.

¹⁸ Tabulka dle dat: AREFJEV, Aleksandr Dmitrijevič, *Russkij jazyk v mire: prošloje, nastojaščeje, buduščeeje* [online]. Vestnik Rossijskoj akademii nauk, 2014, 10, s. 33. Dostupné z:

<http://www.ruskijezik.info/russkij/razno/Vestnik1410003ArefevKOR.pdf>

¹⁹ FEDOTOV, Aleksandr Leonidovič. *Russkij jazyk v mire: doklad*. Passim.

jinými jazyky v daném nadnárodním regionu). Podobnou úlohu měla ruština v období, kdy byl svět rozdělen na Západ a Východ, a tak se lidé ruštinou mohli dorozumět od Berlína až po Hanoj.

3 RUSKÝ JAZYK A INTERNET

Ruský jazyk na internetu je devátým nejoblíbenějším jazykem podle počtu uživatelů internetu.²⁰ Podle W3techs (internetové analytické průzkumy) je ruský jazyk v současné době (březen 2017) druhým nejčastěji využívaným jazykem, ve kterém jsou napsány webové stránky světové sítě internetu: 5,9 %. První je angličtina s 54,7 %.²¹

Ruský jazyk je podle odhadů využíván 59 770 000 uživateli (2012). Nejpočetnější skupina uživatelů je samozřejmě v Rusku:

Ruskojazyční uživatelé - státy	Počet uživatelů
Rusko	30 mil
Ukrajina	6 mil
SNS a Pobaltí (nejvíce Kazachstán a Bělorusko)	9 ml
Zahraničí (Německo, USA, Izrael)	3 mil

Tabulka 3 – Počet ruskojazyčných uživatelů ve světě v roce 2012²²

Nejnavštěvovanějšími stránkami jsou Yandex.ru – vyhledávač s 38 milióny uživatelů, Mail.ru – e-mailová komunikace, VK.com (VKontaktě) – sociální síť, Odnoklassniki – sociální síť, Narod.ru – webhosting (pronájem webových stránek) a Rambler.ru – vyhledávač. Nejoblíbenějšími internetovými stránkami z oblasti zpravodajství se jeví RIANovosti s 6,3 mil uživateli.²³

Ruská verze internetové encyklopedie Wikipedia.org (celkově pátá nejoblíbenější webová stránka světa), obsahovala v březnu 2017 přes 1 380 000 příspěvků v ruském jazyce. Tím ruštině náleží sedmé místo v žebříčku nejužívanějších jazyků Wikipedie.²⁴

Na internetu můžeme mimo jiné najít i kvalitně zpracované webové stránky a portály, které se věnují samotnému ruskému jazyku. Jejich hodnota a obsáhlost je přínosná nejen

²⁰ AREFJEV, Aleksandr Dmitrijevič. *Ruskij jazyk na rubeže XX-XXI vekov* [online]. 2012. s. 372. Dostupné z: http://www.socioprognoz.ru/files/File/russkij_yazyk.pdf

²¹ *Usage of content languages for websites*, 2017 [online]. W3Techs.com, 2017. Publikováno 28.3.2017. Dostupné z: https://w3techs.com/technologies/overview/content_language/all

²² Tabulka dle dat: AREFJEV, Aleksandr Dmitrijevič. *Ruskij jazyk na rubeže XX-XXI vekov* [online]. s. 372. Dostupné z: http://www.socioprognoz.ru/files/File/russkij_yazyk.pdf

²³ Tamtéž, s. 374.

²⁴ *Russkaja Wikipedia* [online]. Wikipedia.org. Aktualizováno 26.3.2017. Dostupné z: https://ru.wikipedia.org/wiki/Русская_Википедия

pro rodilé mluvčí, ale i pro filology, překladatele, učitele ruského jazyka a studenty. Mezi nejpopulárnější patří *Gramota.ru*, *Ruscoropora.ru* atd.

Ruský jazyk na internetu žije a podle analytiků bude dlouhodobě zaujímat druhé místo. Jediným konkurentem se jeví čínština, ale ta je zatím na šestém místě s 4,4 % internetového prostoru v čínském jazyce. Ruský jazyk na internetu je taktéž populární v bývalých sovětských republikách, kde se vyskytuje ve více jak 75 %, jedná se především o Kyrgyzstán, Ukrajinu, Uzbekistán, Tádžikistán, Kazachstán a Bělorusko.^{25 26}

²⁵ Řazení zemí je vzestupné podle toho, jak je ruský jazyk rozšířen na internetu v dané zemi.

²⁶ *Věděli jste, že ruština je druhým nejpoužívanějším jazykem internetu?* [online]. I-RU.CZ. Publikováno 26.3.2016. Dostupné z: <http://www.irucz.ru/cz/zpravy/2/11400000000-ruska-federace/11400100000-centralni-fo/0-/304-internet/24592-vedeli-jste-ze-rustina-je/>

4 ANALÝZA REGIONŮ

4.1 SPOLEČENSTVÍ NEZÁVISLÝCH NÁRODŮ (SNS)

SNS (Содружество Независимых Государств – СНГ) vzniklo 8. prosince 1991, kdy se sešli Boris Jelcin (ruský prezident), Leonid Kravčuk (ukrajinský prezident) a Stanislav Šuškevič (předseda Nejvyšší rady Běloruska) v Bělověžském pralese, kde podepsali „Bělovežskou dohodu“, která tak dala vzniknout SNS. K oficiálnímu potvrzení poté došlo v Alma-Atě 21. prosince 1991.²⁷ Toto společenství zahrnuje státy: Arménie, Ázerbájdžán, Bělorusko, Kazachstán, Kyrgyzstán, Moldavsko, Rusko, Tádžikistán, Turkmenistán a Uzbekistán. Bývalými členy byly Gruzie a Ukrajina, jež z důvodu vojenských konfliktů ze společenství vystoupily. Členské země SNS mají společný ekonomický prostor, ve kterém volně obchodují. Mimo jiné řeší i bezpečnostní otázku regionu.

V této části práce budeme věnovat pozornost hlavně Kazachstánu, Moldavsku, Turkmenistánu a Gruzii. Bělorusko a Ukrajinu rozebereme v druhém segmentu *Pobaltí, Bělorusko a Ukrajina*, a to z toho důvodu, abychom srovnali odlišné postoje k ruské zahraniční politice a abychom uviděli, jaký to má dopad na popularitu ruského jazyka. Důležitým rokem pro práci s daty bude rok 1989, kdy proběhlo v SSSR poslední oficiální sčítání lidu.

4.1.1 KAZACHSTÁN

Od roku 1989 byl v Kazachstáně zvolen pouze jeden jediný národní jazyk – kazašský jazyk.²⁸ Díky velké ruské menšině, která byla tímto opatřením velmi omezena, například ve výkonu práce, dostala 30. srpna 1995 ruština status oficiálního jazyka: „oficiální užívání ve státních organizacích a na místních úřadech“. Většina Kazachstánců hovoří rusky jako rodilí mluvčí, avšak ve venkovských oblastech se více setkáváme s kazašským a jinými jazyky.²⁹

²⁷ *Jižní Kavkaz 25 let od konce SSSR: Tři státy, které spojuje jen hrozba konfliktu* [online]. ČT24 2016. Aktualizováno 24.12.2016. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1989254-jizni-kavkaz-25-let-od-konce-sssr-tri-staty-ve-kterych-vari>

²⁸ AREFJEV, Aleksandr Dmitrijevič. *Ruskij jazyk na rubeže XX-XXI vekov* [online]. 2012. s. 82. Dostupné z: http://www.socioprognoz.ru/files/File/russkij_yazyk.pdf

²⁹ FEDOTOV, Aleksandr Leonidovič. *Ruskij jazyk v mire: doklad*. s. 35.

4.1.1.1 RUSKÝ JAZYK VE VZDĚLÁVÁNÍ V KAZACHSTÁNĚ

Ruský jazyk je povinným předmětem ve všech typech škol (ruské, kazašské, smíšené). Popularita ruského jazyka na středních školách si drží stále vysoké pozice, i když v poslední době klesá ve srovnání s kazašským jazykem, jak naznačují čísla z tabulky 4:

Jazyky/ školní roky	1989/1990	1999/2000	2004/2005	2009/2010	2010/2011	2011/2012
Kazachština	30,2 %	52,1 %	56,0 %	61,6 %	62,9 %	63,4 %
Ruština	64,7 %	44,1 %	40,3 %	34,5 %	33,2 %	32,6 %

Tabulka 4: Počet studentů SŠ, kteří studují v ruském či kazašském jazyce v letech 1989–2012 v %³⁰

Na vysokých školách si student může vybrat, zdali bude studovat v ruském, kazašském či anglickém jazyce. Mezi nejvýznamnější vysoké školy, na kterých studují budoucí učitelé ruského jazyka, se řadí Kazašská národní univerzita Al-Farabi v Alma-Atě, Almaatská státní univerzita nebo Euroasijská univerzita L. N. Gumileva v Astaně, ve které od roku 2001 sídlí i filiálka MSU (Lomonosovova státní moskevská univerzita). Významnou spoluprací Ruska a Kazachstánu můžeme vidět na příkladu počtu kazašských studentů studujících v Rusku – jedná se o 11 000 studentů.³¹ Ačkoliv v poslední době tento trend ustupuje, jak dokládá článek v časopise *Na východ – Vysoké školstvo po kazašsky*, ve kterém se píše, že hlavními vyučovacími jazyky jsou kazaština, ruština a angličtina. V posledních letech (od roku 2012) plno kazašských univerzit začíná vyučovat jen v anglickém jazyce. Tak je tomu i na nejprestižnější kazašské Univerzitě Nazarbajeově, kde většinu pedagogického sboru tvoří hostující pedagogové ze zahraničí, kteří jsou financováni kazašskou vládou.³²

Díky kazašské jazykové politice, která má v plánu do roku 2020 cíl, že ruský jazyk bude ovládat 90 %, kazašský jazyk 95 % a anglický jazyk³³ více jak 20 % obyvatelstva, můžeme očekávat zlepšení situace postavení ruského jazyka.

³⁰ Tabulka dle dat: AREFJEV, Aleksandr Dmitrijevič. *Ruskij jazyk na rubeže XX-XXI vekov* [online]. 2012. s. 87. Dostupné z: http://www.socioprognoz.ru/files/File/russkij_jazyk.pdf

³¹ FEDOTOV, Aleksandr Leonidovič. *Ruskij jazyk v mire: doklad*. 2003. s. 36–37.

³² ZALÁNOVÁ, Zuzana. *Kazachstán*. Na východ. 2012, s. 26.

³³ Pro srovnání, v roce 2009 anglický jazyk ovládalo 8,3 % Kazachů.

4.1.1.2 VLASTNÍ ZKUŠENOSTI – KAZACHSTÁN

Autorovy zkušenosti z několikaměsíční návštěvy této země v roce 2013 potvrzují, že se v Kazachstánu člověk ovládající ruský jazyk bez problémů domluví nejen na úřadech, ale i ve sféře každodenního života. Na druhou stranu byly autorem zaregistrovány snahy, že Kazachstán, který velmi podporuje ruský jazyk, se také soustředí na obnovení kazašského jazyka, který byl dlouhá léta opomíjen. Navíc se Kazachstán snaží o zařazení mezi vyspělé státy, ve kterých je, jak známo, nutné ovládat anglický jazyk, který tak začal rychle získávat na popularitě; díky tomu se v Kazachstánu setkáme s mladými lidmi, kteří považují kazaštinu a ruštinu za rodné jazyky a angličtinu studují jako cizí jazyk.

4.1.2 MOLDAVSKO

Spolu s Běloruskem jediná členská země SNS v Evropě. Ruský jazyk zde má velkou oporu, především v části zvané Podněstří a v menší míře v autonomní oblasti Gagauzie. I tak je ruský jazyk v Moldavsku druhý nejrozšířenější cizí jazyk po jazyku francouzském, který je studenty volen díky jazykové příbuznosti s moldavštinou – románský jazyk.³⁴

V roce 1989 byl v Moldavsku přijat zákon, který ruskému jazyku přiznává právo užívání ke komunikaci mezi národy žijící v Moldavsku, což potom dává možnost lidem, kteří hovoří pouze rusky, dorozumět se na úřadech a v jiných státních institucích. Dále tento zákon poskytuje právo na základní, středoškolské a vysokoškolské vzdělání v ruštině.³⁵ Díky tomuto zákonu se v Moldavsku projevuje bilingvismus, který je patrný v politické, ekonomické a kulturní sféře.

4.1.2.1 RUSKÝ JAZYK VE VZDĚLÁVÁNÍ V MOLDAVSKU

Nehledě na zákon z roku 1989 jsou v Moldavsku tendence ke snižování počtu škol, na kterých se ruský jazyk vyučuje. V roce 1989 byl počet školáků učících se rusky 32 %, ve školním roce 2001/2002 počet školáků klesl na 18,3 %. Počet studentů vyšších vzdělávacích institucích v tom samém období byl 46,8 % a pak klesl na 22,4 %.³⁶

Ačkoliv počet ruských studentů klesá, tak v předškolních zařízeních se projevuje mírný nárůst počtu předškoláků, kteří jsou vychováváni v ruském jazyce: v školním roce 1999/2000 byl počet těchto předškoláků 20 700 a ve školním roce 2010/2011 stoupl počet

³⁴ AREFJEV, Aleksandr Dmitrijevič. *Ruskij jazyk na rubeže XX-XXI vekov* [online]. 2012. s. 68. Dostupné z: http://www.socioprognoz.ru/files/File/russkij_jazyk.pdf

³⁵ FEDOTOV, Aleksandr Leonidovič. *Ruskij jazyk v mire: doklad*. 2003. s. 41.

³⁶ Tamtéž, s. 43.

předškoláků na 26 600, což by teoreticky mohlo vést k navýšení počtu žáků učících se rusky na základních školách. Ministerstvo školství v Moldavsku však přijalo opatření na optimalizaci škol, ve kterém je především plánovaná optimalizace ruských škol. Toto není jediná diskriminace ruských škol vedená ze strany ministerstva školství. Můžeme též uvést příklady z financování, kdy rozpočet určený pro rekonstrukce škol zafinancoval pouze moldavské školy, nebo nahrazování hodin ruského jazyka jinými předměty.³⁷ V roce 2014 byl přijat zákon, který na středních školách postavil ruský jazyk mezi nepovinné předměty. Oproti tomu v roce 2017 se objevily návrhy pro to, aby se ruský jazyk vrátil do povinných školních osnov.³⁸

4.1.2.2 RUSKÁ MENŠINA V MOLDAVSKU

Další vážný dopad na popularitu ruského jazyka v Moldavsku měl i fakt, že počet etnických Rusů rychle klesá. V roce 1989 se k ruské národnosti přihlásilo 9,7 % obyvatelstva (350 900 obyvatel Moldavska), avšak v roce 2004 se k ruské národní příslušnosti přihlásilo pouze 5,8 % (198 100 obyvatel Moldavska). Z tohoto logicky vyplývá i pokles počtu respondentů, kteří se hlásili k ruskému jazyku jako rodnému: v roce 1989 – 750 000 obyvatel; v roce 2004 – 382 000 obyvatel, v roce 2012 se jednalo o méně než 250 000 obyvatel.³⁹

³⁷ AREFJEV, Aleksandr Dmitrijevič. *Ruskij jazyk na ruběže XX-XXI vekov* [online]. 2012. s. 67. Dostupné z: http://www.socioprognoz.ru/files/File/russkij_yazyk.pdf

³⁸ *Prezident Moldovii chočet vernuť ruskij jazyk v školy* [online]. Fond: Ruskij mir, 2017. Publikováno 27.3.2017. Dostupné z: http://ruskiymir.ru/news/222269/?sphrase_id=698982

³⁹ AREFJEV, Aleksandr Dmitrijevič. *Ruskij jazyk na rubeže XX-XXI vekov* [online]. 2012. s. 63. Dostupné z: http://www.socioprognoz.ru/files/File/russkij_yazyk.pdf

4.1.2.3 PODNĚSTŘÍ A GAGAUZIE

Obrázek 2 – Podněstří⁴⁰

Podněstří je státní útvar územně náležící Moldávii. Podněstří nebylo žádným oficiálním státem doposud uznáno, a to ani po vyhlášení referenda v roce 2006.⁴¹ V tomto celku žije velká ruská a ukrajinská menšina. Z 555 000 obyvatel tvoří 30,3 % Rusové a 28,8 % Ukrajinci. V Podněstří jsou tři oficiální jazyky: ruština, ukrajinština a moldavština. Ve všech výše jmenovaných jazycích vychází i denní tisk, ve kterém má převahu ruský jazyk.⁴²

Většina obyvatelstva žije ve větších městech, jako je Tiraspol, hlavní město Podněstří. Vyučování je ve školách vedeno téměř výhradně v ruském jazyce; systém vzdělávání funguje po předloze ruského systému. Ze 144 vzdělávacích institucí Podněstří je 114 vzdělávacích institucí, na kterých je výuka vedena v ruském jazyce (školní rok 2010/2011).⁴³

⁴⁰ *Východní Evropa 25 let od konce SSSR: Ukrajina chce jít na Západ, Moldavsko váhá* [online]. ČT24, 2016. Publikováno 23.12.2016. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1989190-vychodni-evropa-25-let-od-konce-sssr-ukrajina-chce-na-zapad-moldavsko-vaha>

⁴¹ *Do Ruska se žene i Podněstří, to ale nikdo neuznává* [online]. ČT24, 2014. Aktualizováno 18.3.2014. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1043146-do-ruska-se-zene-i-podnestri-ale-nikdo-neuznava>

⁴² AREFJEV, Aleksandr Dmitrijevič. *Ruskij jazyk na rubeže XX-XXI vekov* [online]. 2012. s. 75. Dostupné z: http://www.socioprognoz.ru/files/File/russkij_jazyk.pdf

⁴³ Tamtéž, s. 78.

Podobná situace, i když v menším měřítku, je v autonomní oblasti Gagauzie (vznik v roce 1994), která leží na jihu Moldavska u hranic s Oděskou oblastí na Ukrajině, s několika málo enklávami ve vnitrozemí Moldavska. V této oblasti žije 83 % Gagauzů, 7,8 % Moldavanů a 4,8 % besarabských Bulharů. Oficiálními jazyky jsou: gagauzština, moldavština a ruština.⁴⁴

4.1.3 TURKMENISTÁN

V Turkmenistáně, v zemi s velmi izolovanou, pasivní zahraniční politikou, je složité nějakým způsobem zvyšovat zájem o jiný jazyk než turkmenštinu. Proto také v této zemi byl největší úpadek ruského jazyka v zemích SNS. V roce 1990 v Turkmenistáně vstoupil v platnost zákon o jazyce, ve kterém ruský jazyk dostal status dorozumívacího jazyka mezi národy Turkmenistánu.⁴⁵

4.1.3.1 RUSKÁ MENŠINA V TURKMENISTÁNĚ

V roce 1989 ruský jazyk ovládalo na určité úrovni 61,4 % obyvatel. K ruskému jazyku jako rodnému se přihlásilo v roce 2010 pouze 18 052 Turkmenů.

Jednotlivé roky	1989	1995	2010
Ruský jazyk - rodný	12 %	7,8 %	2,9 %
Ruský jazyk - cizí	26,6 %	16,9 %	8,8 %

Tabulka 5 – Postavení ruského jazyka v Turkmenistáně v letech 1989–2010 v %⁴⁶

Národnost/roky	1989	1995	2010
Turkmenská	72 %	76,7 %	83,1 %
Ruská	9,5 %	6,7 %	2,7 %

Tabulka 6 – Srovnání nárůstu, poklesu turkmenské a ruské národnosti v Turkmenistáně v letech 1989–2010⁴⁷

⁴⁴ Gagauzia [online]. Wikipedia.org. Aktualizováno 5.3.2017. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Gagauzia>

⁴⁵ FEDOTOV, Aleksandr Leonidovič. *Ruskij jazyk v mire: doklad*. 2003. s. 47.

⁴⁶ Tabulka dle dat: AREFJEV, Aleksandr Dmitrijevič. *Ruskij jazyk na rubeže XX-XXI vekov* [online]. 2012. s. 146. Dostupné z: http://www.socioprognoz.ru/files/File/russkij_yazyk.pdf

⁴⁷ Tabulka dle dat: AREFJEV, Aleksandr Dmitrijevič. *Ruskij jazyk na rubeže XX-XXI vekov* [online]. 2012. s. 147. Dostupné z: http://www.socioprognoz.ru/files/File/russkij_yazyk.pdf

Etničtí Rusové se z Turkmenistánu vlivem jazykových represí povětšinou vracejí zpátky do své rodné vlasti. Zbytek Rusů, který v Turkmenistáně zůstává, žije v hlavním městě Ašchabad, ve kterém 7 % obyvatelstva tvoří ruská menšina.⁴⁸

4.1.3.2 RUSKÝ JAZYK V TURKMENSKÝCH SDĚLOVACÍCH PROSTŘEDCÍCH

K útlaku ruského jazyka dochází především v tisku. V roce 1986 bylo vydáváno 50 % ruskojazyčného tisku. Od roku 1997 dochází k zákazu vydávání denního tisku v ruském jazyce. V roce 2002 došlo dokonce i ke zrušení dovozu ruskojazyčných periodik. Podobná situace je i ve vysílání v ruském jazyce, které takřka neexistuje, pokud nevezmeme v potaz desetiminutové zpravodajství. Kabelové vysílání televize je v Turkmenistáně zakázané.⁴⁹

4.1.3.3 RUSKÝ JAZYK VE VZDĚLÁVÁNÍ V TURKMENISTÁNĚ

Počet ruských škol významně klesá:

Školní roky	1989/1990	2000/2001	2009/2010
Počet ruských základních škol	150	49	20

Tabulka 7 – Počet ruských ZŠ v Turkmenistáně v letech 1989–2010⁵⁰

V roce 2000, z 1900 středních škol, z nichž na 92 středních školách byla výuka vedena v ruštině a na 56 středních školách byla výuka částečně vedena v ruském a částečně v turkmenském jazyce, zůstala v roce 2002 v Turkmenistáně jedna jediná rusko-turkmenská škola A. S. Puškina, která byla založena v roce 2000 na základě úmluvy mezi prezidenty V. V. Putinem a S. A. Nijazovovem. Po úspěšném zakončení této školy mohou absolventi pokračovat ve studiu v Rusku.⁵¹

Zájemci o studium ruského jazyka a literatury mají pouze jednu jedinou možnost studia, a to na pedagogickém institutu ve městě Turkmenabat, na kterém úspěšně ukončuje studium okolo 5 až 6 absolventů ročně. Jelikož všechna ostatní vyšší vzdělávací centra pro zájemce o studium ruského jazyka byla uzavřena (ve městech Ašchabad, Mary), tak je více než pravděpodobné, že učitelství ruského jazyka v Turkmenistáně vymizí.⁵²

⁴⁸ Tamtéž, s. 148.

⁴⁹ Tamtéž, s. 148–150.

⁵⁰ Tabulka dle dat: tamtéž, s. 149.

⁵¹ FEDOTOV, Aleksandr Leonidovič. *Russkij jazyk v mire: doklad*. 2003. s. 48.

⁵² Tamtéž, s. 49.

4.1.4 GRUZIE

Gruzie, jak bylo zmíněno výše, byla členem SNS, ze kterého vystoupila z důvodu válečných konfliktů na jí spravovaných územích Abcházie a Jižní Osetie. K tomu, abychom pochopili postoj Gruzie k SNS a Rusku, musíme znát alespoň část její historie⁵³, a to hlavně úsek od roku 1990 do roku 2008.

⁵³ Rusko-gruzínské vztahy po rozpadu SSSR

Gruzie na počátku své nezávislosti na SSSR (1991) procházela velkými destabilizačními procesy v sociální i státní ekonomice a k tomu musela tamější vláda řešit separační tendence Abcházie a Jižní Osetie.

Kvůli ekonomické situaci Gruzie, která byla úzce specializována na průmysl závislý na ropě, byla Gruzie nucena upustit od svých plánů orientovat se na Západ. Musela přestat ignorovat okolní státy, především Rusko. Velkým problémem pro Gruzii byla a stále je oblast Abcházie, která požadovala nezávislost na Gruzii a která měla tendence se připojit k Rusku. Oproti tomu tehdejší vláda Ruska, jež si chtěla zajistit připojení celistvé Gruzie do SNS, figurovala ve vojenském konfliktu jako prostředník. A tak Gruzie, v rámci zachování suverenity, přistoupila na podmínky Ruska a stala se v roce 1993 členem SNS. Tento akt zapříčinil to, že další problematická oblast Gruzie, Jižní Osetie, která rovněž usilovala o samostatnost a poté měla v plánu připojit se k Severní Osetii, jež je součástí Ruské Federace, zůstala součástí Gruzie. Dalším neméně podstatným zájmem Ruska na celistvosti Gruzie ohledně JO je zachování stabilní situace na Kavkaze z důvodu tehdejších separatistických tendencí Čečenska, což přispělo v devadesátých letech k zachování území JO v Gruzii. Do roku 2004 byl na území Abcházie a JO klid zbraní.

Od roku 2004, kdy byl zvolen prezidentem Gruzie Michail Saakašvili, jenž chtěl nad autonomními oblastmi získat plnou kontrolu, a který byl profilován prozápadním směrem, začaly nové konflikty. V srpnu 2008 vypukly intenzivní boje mezi gruzínskými a osetínskými jednotkami (zajímavé je, že se tak dělo v období trvání LOH v Pekingu). Tyto boje vyústily v mezinárodní konflikt mezi Ruskem a Gruzii. Rusko-gruzínská válka trvala od 7. srpna 2008 do 16. srpna 2008. Konflikt přinesl vystoupení Gruzie ze SNS dne 12. srpna 2008 a následné uznání samostatnosti Abcházie a JO Ruskem a Nikaraguou. Zbytek světa stojí za celistvostí Gruzie. Rusko uznání těchto oblastí obhajuje tím, že země NATO uznaly samostatnost Kosova.

Zdroje:

Medvědév: *Za uznáním Jižní Osetie a Abcházie si stojíme* [online]. ČT24, 2009. Aktualizováno 26.8.2009. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1388735-medvedev-za-uznanim-jizni-osetie-a-abchazie-si-stojime>

MATULOVÁ, Lucie 2010. *Rusko-gruzínské vztahy a válka o Abcházii a Jižní Osetii* [online]. Valka.cz. Publikováno 19.6.2010. Dostupné z: https://www.valka.cz/13661-Rusko-gruzinske-vztahy-a-valka-o-Abchazii-a-Jizni-Osetii?utm_source=valka_cz&utm_medium=article&utm_campaign=serial

Obrázek 3 – Gruzie: Abcházie a Jižní Osetie ⁵⁴

4.1.4.1 RUSKÝ JAZYK VE VZDĚLÁVÁNÍ V GRUZII

Současná situace ruského jazyka v Gruzii nejen kvůli konfliktům, ale i díky dlouhotrvajícím snahám ze strany Gruzie posílit národní gruzínský jazyk, je nejistá.

Počty ruských základních škol postupně klesají:

Jednotlivé roky	Počet škol s ruskými třídami
2009	157
2010	63
2011	40
2012	maximálně 20

Tabulka 8 – Počet škol s ruskými třídami v letech 2009–2012 ⁵⁵

Vysokoškolské vzdělávání taktéž v posledních letech zaznamenává menší počet zájemců o studium ruského jazyka, což vede zejména k zavírání oddělení, která studium ruského jazyka poskytují. Ještě v období SSSR byl ruský jazyk na všech gruzínských vysokých školách. V roce 2012 se ruský jazyk jako specializace vyučuje už jen na třech vysokých školách. Tento jev je způsoben hlavně tím, že předmět ruský jazyk byl v roce 2015 zakázán jako hlavní jazyk u maturitních zkoušek, jenž si studenti do té doby mohli zvolit.

⁵⁴ Jižní Kavkaz 25 let od konce SSSR: Tři státy, které spojuje jen hrozba konfliktu [online]. ČT24, 2016. Aktualizováno 24.12.2016. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1989254-jizni-kavkaz-25-let-od-konce-sssr-tri-staty-ve-kterych-vari>

⁵⁵ Tabulka dle dat: AREFJEV, Aleksandr Dmitrijevič. *Ruskij jazyk na rubeže XX-XXI vekov* [online]. 2012. s. 174. Dostupné z: http://www.socioprognoz.ru/files/File/russkij_yazyk.pdf

Nahradila jej gruzínština. Ruský jazyk si studenti mohou zvolit u maturitních zkoušek jako cizí jazyk, ale i zde zaznamenáváme pokles. Když ve školním roce 2009/2010 tuto volbu volilo přes 45 % studentů, tak už ve školním roce 2011/2012 si volilo ruský jazyk u maturitní zkoušky jen 20 % studentů. To je způsobeno hlavně gruzínskou jazykovou politikou, která je nakloněna spíše pro anglický jazyk. Což nám potvrzuje i to, že do Gruzie bylo pozváno v rámci programu „*Vyučujte a učte se v Gruzii*“ více jako 1000 učitelů anglického jazyka z USA, Kanady a Austrálie.⁵⁶ Anglický jazyk si ve školním roce 2011/2012 zvolilo u maturitních zkoušek z cizího jazyka více jak 70 % středoškoláků.⁵⁷

Jiná situace je ovšem na území Abcházie a Jižní Osetie, ve kterých je ruský jazyk uznáný tamějšími referendy jako oficiální jazyk těchto oblastí, tudíž je na stejné úrovni jako jazyk abchazský či osetinský.⁵⁸

4.2 POBALTÍ, BĚLORUSKO A UKRAJINA

Druhý autorem zvolený region má v mnohém společnou historii a do jisté míry i podobný jazyk, jestliže vezmeme v potaz, že existovala baltoslovanská jednota, která dokládá jisté shodné jazykové prvky. Co se týče společné historie, tak všechny země byly součástí SSSR, ale jejich další vývoj byl diametrálně odlišný. Právě z tohoto důvodu byly tyto země zařazeny do jedné skupiny, abychom mohli porovnat jejich postoj k ruské zahraniční a jazykové politice.

Estonsko, Lotyšsko a Litva jsou součástí EU a NATO a víceméně brojí proti ruskému jazyku, aby tak dostály národní celistvosti, ve které jazyk hraje významnou roli. V pobaltských zemích, vyjma Litvy, musejí početné ruské menšiny (až 30 % v Lotyšsku a až 27 % v Estonsku), jestliže chtějí získat občanství, skládat jazykové zkoušky z národních jazyků. Tato skutečnost byla kritizována EU, OBSE i Ruskem. Díky této kritice došlo k zjednodušením těchto zkoušek, ale i tak se mnoho obyvatel jeví jako tzv. „neobčané“.⁵⁹

⁵⁶ *Školy v Gruzii začínají mluvit anglicky. Ruština už netáhne* [online]. ČT24, 2010. Publikováno 28.9.2010. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1314424-skoly-v-gruzii-zacinaji-mluvit-anglicky-rustina-uz-netahne>

⁵⁷ AREFJEV, Aleksandr Dmitrijevič. *Ruskij jazyk na rubeže XX-XXI vekov* [online]. 2012. s. 177. Dostupné z: http://www.socioprognoz.ru/files/File/russkij_jazyk.pdf

⁵⁸ Tamtéž, s. 183–190.

⁵⁹ *Pobaltí 25 let od konce SSSR: Obavy z Ruska sílí* [online]. ČT24, 2016. Aktualizováno 22.12.2016. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1990501-pobalti-25-let-od-konce-sssr-obavy-z-ruska-sili>

Státy/roky	1991	2011
Lotyšsko – obyvatelé bez občanství	715 000	290 000 (14 %)
Estonsko – obyvatelé bez občanství	340 000	94 000 (7 %)

Tabulka 9 – Počet obyvatel bez občanství v Lotyšsku a v Estonsku v letech 1991 – 2011 ⁶⁰

Lidé bez občanství se nemohou zúčastňovat voleb, hlasování v referendech či zastávat veřejnou funkci atp. V Lotyšsku dospěla situace tak daleko, že ruská menšina v roce 2011 sepsala petici s 190 000 podpisy, ve které požadovala vyhlášení referenda o uznání ruského jazyka jako druhého oficiálního. V roce 2012 proběhlo referendum, ve kterém se na celostátní úrovni zúčastnilo 69,23 % obyvatel a ve kterém se proti vyjádřilo 78 % obyvatel Lotyšska.⁶¹

Naopak vývoj Ukrajiny a Běloruska byl do jisté míry podobný; to se týkalo jak jazykové, tak i politické otázky. Oba státní útvary patřily do SNS a měly i velmi úzce spjatou historii. Ukrajina byla členem SNS až do ruské anexe poloostrova Krym.

Země jako Moldavsko⁶², Bělorusko a Ukrajina hledají svoji identitu i směr své politiky. Ačkoliv v nedávné době (od roku 2004) na Ukrajině dochází mezi mnohými Ukrajinci k pochopení sebe sama, Ukrajina jasně naznačila, jakým směrem se chce dát – směrem západním. Bělorusko se po anexi Krymu a po ruské cenové politice energií začíná, obrazně řečeno, probouzet z letargie.

4.2.1 ESTONSKO

Estonsko, jak ho dnes známe, vzniklo po rozpadu SSSR v roce 1991. V roce 1995 byl v Estonsku přijat zákon, který pojednává o jazyce. Tento zákon rozhodl o osudu ruského jazyka na území Estonska tak, že jej degradoval na cizí jazyk, což zapříčinilo, že jej není možné užívat ve státních zřízeních ke komunikaci, což k vzhledem vysokému počtu ruskojazyčného obyvatelstva tvoří problémy. U tohoto zákona proběhla v roce 1997 doplňující úprava, díky níž musela být přeměněna všechna vysílání, která byla vysílána v cizím jazyce, přeložena do jazyka estonského, pokud vysílaný materiál převyšoval 10 % vysílání.⁶³

⁶⁰ Tamtéž

⁶¹ *Lotyšši odmítli ruštinu jako druhý oficiální jazyk* [online]. ČT24.2012. Aktualizováno: 19.2.2012. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1190246-lotyysi-odmitli-rustinu-jako-druhy-oficialni-jazyk>

⁶² V Moldavsku se cítí být Moldavanem jen 75 % obyvatelstva.

⁶³ FEDOTOV, Aleksandr Leonidovič. *Ruskij jazyk v mire: doklad*. 2003. s. 136–137.

Národnosti/roky	1989	2001	2012	2016
Rusové	30,3 %	25,6 %	25,4 %	25 %
Estonci	61,5 %	67,9 %	69,1 %	Není známo

Tabulka 10 – Počet Rusů a Estonců v období 1989 – 2016 ^{64 65}

4.2.1.1 RUSKÝ JAZYK VE VZDĚLÁVÁNÍ V ESTONSKU

V roce 2002 byly naplánovány změny v zákoně „O základních školách a středních školách“, které postupně vytěsňují z povinných předmětů ruský jazyk.⁶⁶ V roce 2007 byl tento plán plně spuštěn. V roce 2011 byla přijata další úprava, která říká, že 60 % vyučovaných předmětů musí být vyučováno v estonském jazyce.⁶⁷ Díky pragmatičnosti rodičů ruských rodin dochází k přihlašování dětí do estonských namísto ruských škol, což opět vede k uzavírání ruských škol kvůli nedostatku žáků. Tento fenomén dokládá i fakt, že počet žáků v estonských školách vzrostl o 50 %.⁶⁸

Ruský jazyk sice přišel o svoji popularitu, jako hlavního jazyka, ale jako druhý cizí jazyk, po anglickém jazyce, si ho volí většina estonských studentů.

Ruský jazyk jako cizí jazyk:	Školní rok 2009/2010	Školní rok 2010/2011
První volba	1,2 %	2 %
Druhá volba	95,2 %	94,8 %
Třetí volba	3,5 %	3,2 %

Tabulka 11 – Volba RJ jako cizího jazyka v estonských školách ⁶⁹

V Estonsku je 38 vysokých škol, z nichž na 12 univerzitách lze studovat v ruském jazyce. Nemalým problémem ruského jazyka v Estonsku se jeví nedostatek kvalifikovaných učitelů ruštiny, jelikož mnoho pedagogů je v důchodovém věku, a tak v mnoha případech opět dochází k uzavírání ruských škol. Dalším, poněkud kontroverzním krokem ze strany estonské vlády je, že učitelé prochází namátkovými zkouškami z národního,

⁶⁴ Tabulka dle dat: AREFJEV, Aleksandr Dmitrijevič. *Ruskij jazyk na rubeže XX-XXI vekov* [online]. 2012. s. 214. Dostupné z: http://www.socioprognoz.ru/files/File/russkij_yazyk.pdf

⁶⁵ Tabulka dle dat: Statistický úřad Estonska, 2016. *Eesti statistika aastaraamat 2016* [online]. Tallinn, Statistikaamet, 2016. s. 58. Publikováno 27.7.2016. Dostupné též z: http://www.stat.ee/publication-2016_statistical-yearbook-of-estonia-2016

⁶⁶ FEDOTOV, Aleksandr Leonidovič. *Ruskij jazyk v mire: doklad*. 2003. s. 136–137.

⁶⁷ AREFJEV, Aleksandr Dmitrijevič. *Ruskij jazyk na rubeže XX-XXI vekov* [online]. 2012. s. 219. Dostupné z: http://www.socioprognoz.ru/files/File/russkij_yazyk.pdf

⁶⁸ FEDOTOV, Aleksandr Leonidovič. *Ruskij jazyk v mire: doklad*. 2003. s. 137–139

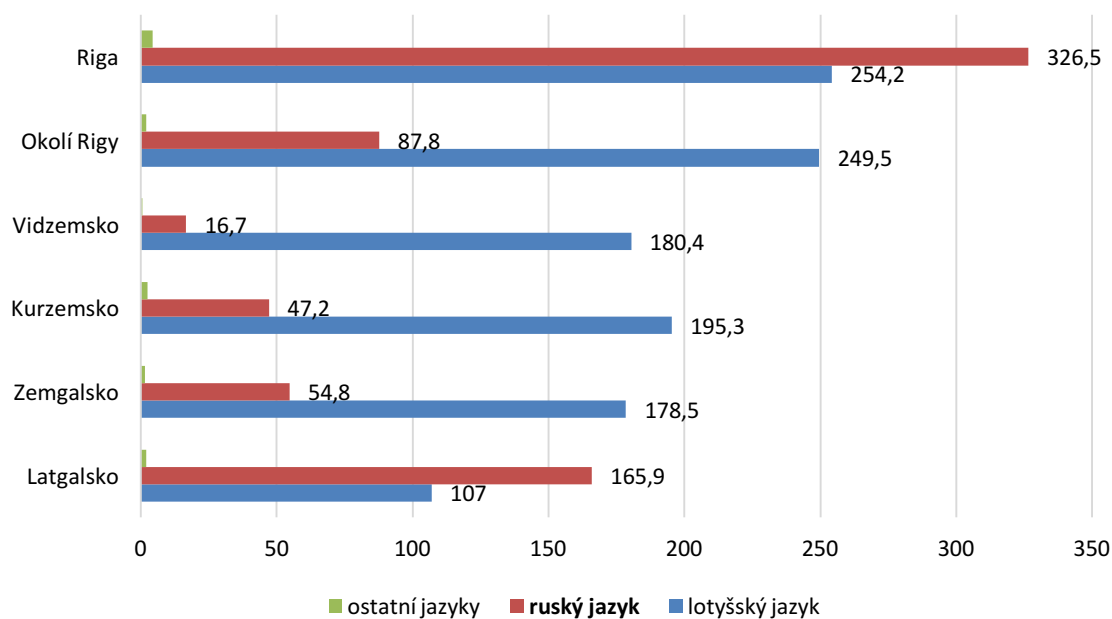
⁶⁹ Tabulka dle dat: AREFJEV, Aleksandr Dmitrijevič. *Ruskij jazyk na rubeže XX-XXI vekov* [online]. 2012. s. 219. Dostupné z: http://www.socioprognoz.ru/files/File/russkij_yazyk.pdf

tedy estonského jazyka; pakliže komise shledá, že učitel dostatečně neovládá estonštinu, má učitelův zaměstnavatel možnost jej propustit ze zaměstnání.⁷⁰

Jak bylo zmíněno výše, v Estonsku žije početná ruská menšina, která žije převážně ve velkých městech a na východě země. Například ve městě Narva tvoří pouze 3 % obyvatelstva etničtí Estonci, a tak v Estonsku probíhá velká vzdělávací akce, která využívá kanadské metody (od začátku výuky se mluví pouze a jen v cizím jazyce) ve výuce estonského jazyka, který se jeví jako velmi složitý, protože je, jako jediný z regionu, z ugrofinské rodiny.⁷¹

4.2.2 LOTYŠSKO

Země, která získala svojí nezávislost po rozpadu SSSR v roce 1991. V Lotyšsku 37 % obyvatel vnímá ruský jazyk jako rodný. Nejvíce obyvatel mluvících rusky žije v hlavním městě Rize (62 % obyvatel). 57 % Lotyšů ovládá ruštinu jako cizí jazyk.⁷²

Graf 1 – Postavení ruského a lotyšského jazyka v Lotyšsku v roce 2013⁷³

⁷⁰ FEDOTOV, Aleksandr Leonidovič. *Russkij jazyk v mire: doklad*. 2003. s. 138–139.

⁷¹ *V Estonsku žijí statisíce Rusů bez občanství – nezvládnou jazykové testy* [online]. ČT24, 2011. Publikováno 2.7.2011. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1254356-v-estonsku-ziji-statisice-rusu-bez-obcanstvi-nezvladnou-jazykove-testy>

⁷² Statistický úřad Lotyšska, 2013. *At home Latvian is spoken by 62% of Latvian population; the majority – in Vidzeme and Lubāna country* [online]. CSB.GOV.LB. Publikováno: 26.9.2013. Dostupné z: <http://www.csb.gov.lv/en/notikumi/home-latvian-spoken-62-latvian-population-majority-vidzeme-and-lubana-county-39158.html>

⁷³ Graf dle dat: tamtéž

Podobně jako u ostatních pobaltských států byl v Lotyšsku přijat zákon, který upravuje používání ruského jazyka. Zákon o jazyce byl přijat v roce 1999. Tento zákon má podobné pravomoci jako v Estonsku (viz Estonsko – upravený zákon z roku 1997) s tím rozdílem, že v Lotyšsku zákon povoluje vysílat v ruském jazyce 25 % obsahu v soukromých televizních stanicích a 20 % obsahu ve státních televizních stanicích.⁷⁴ Tento stav se možná změní, protože estonská vláda nechce, aby docházelo, podle jejich názoru, k ruské propagandě skrze ruské televizní vysílání, a tak začala státem řízená televizní vysílání vysílat v ruském jazyce. Obdobnou strategii zvolilo i Estonsko.⁷⁵

4.2.2.1 RUSKÝ JAZYK VE VZDĚLÁVÁNÍ V LOTYŠSKU

Ve školním roce 2002/2003 bylo 166 ruských základních škol s 83 809 školáky a 149 smíšených (rusko-lotyšských) základních škol se 17 677 školáky, kteří studovali pouze v ruštině.⁷⁶ Tak ve školním roce 2011/2012 se tento počet škol zmenšil na 103 ruských a 73 smíšených škol.⁷⁷

Ruština je ale v Lotyšsku i nadále velmi populární a v žebříčku popularity cizích jazyků zaujímá druhé místo po angličtině, což dokládá tabulka 12 sestavená pro rok 2013:

Studovaný jazyk	dohromady	1.-6. třída	7.-9. třída	10.-12. třída
Angličtina	97,9 %	97,4 %	98,4 %	98,5 %
Ruština	39,7 %	15,2 %	63,5 %	57,4 %
Němčina	13,4 %	6,5 %	11,7 %	29,0 %
Francouzština	2,2 %	1,1 %	1,0 %	5,8 %

Tabulka 12 – Počet školáků studujících RJ v roce 2013, v %⁷⁸

Oproti středoškolskému vzdělávání je možné studovat vysokoškolské programy v ruském jazyce pouze na soukromých vysokých školách. Největší takovou vysokou školou je

⁷⁴ FEDOTOV, Aleksandr Leonidovič. *Ruskij jazyk v mire: doklad*. 2003. s. 94–95.

⁷⁵ *Lotyšsko se obává ruskojazyčných obyvatel jako rizikového faktoru* [online]. ČT24, 2015. Publikováno 5.4.2015. Dostupné z <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1517834-lotyssko-se-obava-ruskojazycnych-obyvatel-jako-rizikoveho-faktoru>

⁷⁶ FEDOTOV, Aleksandr Leonidovič. *Ruskij jazyk v mire: doklad*. 2003. s. 95.

⁷⁷ AREFJEV, Aleksandr Dmitrijevič. *Ruskij jazyk na rubeže XX-XXI vekov* [online]. 2012. s. 195. Dostupné z: http://www.socioprognoz.ru/files/File/ruskij_jazyk.pdf

⁷⁸ Tabulka dle dat: Statistický úřad Lotyšska, 2013. *At home Latvian is spoken by 62% of Latvian population; the majority – in Vidzeme and Lubāna country* [online]. CSB.GOV.LB. Publikováno: 26.9.2013. Dostupné z: <http://www.csb.gov.lv/en/notikumi/home-latvian-spoken-62-latvian-population-majority-vidzeme-and-lubana-county-39158.html>

Baltský ruský institut, na kterém průměrně studuje 5000 studentů. Počet lotyšských vysokoškoláků, kteří studují v ruštině, se dlouhodobě pohybuje okolo 12 000 studentů.⁷⁹

Lotyšská politika ve vzdělávání směřuje od roku 2004 k tomu, aby se na všech státních školních institucích ve vyšších ročnících učilo pouze v lotyšském jazyce, ale díky velké ruskojazyčné menšině se v některých školách počítá s výukou některých předmětů v ruském jazyce. Dalším elementem, který snižuje počet ruských tříd nebo škol, je nízká porodnost ruské menšiny, která má na svědomí dokonce i zavření několika ruských škol v oblastech s nižším osídlení ruské menšiny.⁸⁰

4.2.3 LITVA

Litva byla první zemí SSSR, která získala svoji nezávislost v roce 1990. V této zemi je nejmenší ruská menšina v Pobaltí (cca 175 000 Rusů), možná právě díky tomu není tak složité získat státní občanství Litvy, tak jako je tomu v Estonsku nebo Lotyšsku, kde žadatelé musí složit jazykové zkoušky a prokázat znalost historie dané země. V Litvě není povinnost skládat zkoušku z jazyka, ovšem i tak, stejně jako u zbytku Pobaltí, byl v Litvě v roce 1995 přijat zákon, který praví, že jediným jazykem Litvy je litevština. Ruština ale v tomto státě zůstala jako dorozumivací jazyk mezi ostatními menšinami, především mezi Rusy a Poláky, kteří tvoří podobně velkou menšinu.⁸¹

Ruský jazyk ovládá méně než 25 % Litvanů:

Ruský jazyk/roky	1989	2001	2011
Jako rodný	11,7 %	8,0 %	5,2 %
Jako cizí jazyk	47,0 %	35,0 %	20,0 %

Tabulka 13 – Vnímání ruského jazyka v Litvě v letech 1989–2011⁸²

⁷⁹ FEDOTOV, Aleksandr Leonidovič. *Ruskij jazyk v mire: doklad*. 2003. s. 95–96

⁸⁰ AREFJEV, Aleksandr Dmitrijevič. *Ruskij jazyk na rubeže XX-XXI vekov* [online]. 2012. s. 196 Dostupné z: <http://www.socioprognoz.ru/files/File/russkij>

⁸¹ FEDOTOV, Aleksandr Leonidovič. *Ruskij jazyk v mire: doklad*. 2003. s. 98.

⁸² Tabulka dle dat: AREFJEV, Aleksandr Dmitrijevič. *Ruskij jazyk na rubeže XX-XXI vekov* [online]. 2012. s. 204. Dostupné z: <http://www.socioprognoz.ru/files/File/russkij>

4.2.3.1 RUSKÝ JAZYK VE VZDĚLÁVÁNÍ V LITVĚ

Díky poklesu počtu etnických Rusů dlouhodobě klesá i počet ruských škol. Hlavní příčinou je asimilace ruskojazyčné menšiny, která se projevuje u ruskojazyčných rodin tím, že přihlašují své děti do litevských škol s vidinou lepšího pracovního uplatnění.⁸³

Školní roky	2000/2001	2004/2005	2009/2010	2010/2011	2011/2012	2013
Ruské školy	68	54	39	34		
Smišené školy (RJ – LJ)	60	39	25	22		
Počet žáků	41 200	27 000	17 600	15 900	15 552	>15 000

Tabulka 14 – Počet ruských, smíšených škol a počet žáků na těchto školách v Litvě v letech 2000–2013⁸⁴

S poklesem popularity ruštiny je taktéž spojeno snížení počtu předmětů v ruském jazyce v osnovách litevských škol, jež jsou nahrazovány výkladem v litevštině. Podobný vliv na pokles zájmu o ruštinu měl i fakt, že ruský jazyk byl vyřazen z povinných předmětů u státních závěrečných zkoušek na středních školách, a to v roce 1999.⁸⁵

Ruský jazyk lze studovat na litevských univerzitách ve Vilniusu (Vilniuská filologická univerzita, Vilniuská pedagogická univerzita a ve městě Šiauliai obor ruský jazyk a literatura).⁸⁶ Obecné číslo počtu studentů studujících na vysokých školách se taktéž snížilo:

Jednotlivé akademické roky	2009/2010	2010/2011	2011/2012
Počet studentů	2516	1979	1750

Tabulka 15 – Obecné číslo počtu vysokoškoláků studujících v ruském jazyce⁸⁷

4.2.4 BĚLORUSKO

Další země postsovětského prostoru, která je členem SNS. Bělorusko získalo svoji samostatnost v návaznosti na rozpad SSSR v roce 1991.

Ruský jazyk v Bělorusku má stejná práva jako jazyk běloruský. V roce 1995 proběhlo referendum, na kterém si Bělorusové zvolili (83,3 %), že ruština nabude toho statusu.

⁸³ FEDOTOV, Aleksandr Leonidovič. *Ruskij jazyk v mire: doklad*. 2003. s. 98–99.

⁸⁴ Tabulka dle dat: AREFJEV, Aleksandr Dmitrijevič. *Ruskij jazyk na rubeže XX-XXI vekov* [online]. 2012. s. 206. Dostupné z: <http://www.socioprognoz.ru/files/File/russkij>

⁸⁵ FEDOTOV, Aleksandr Leonidovič. *Ruskij jazyk v mire: doklad*. 2003. s. 99.

⁸⁶ Tamtéž

⁸⁷ Tabulka dle dat: AREFJEV, Aleksandr Dmitrijevič. *Ruskij jazyk na rubeže XX-XXI vekov* [online]. 2012. s. 209. Dostupné z: <http://www.socioprognoz.ru/files/File/russkij>

Tento krok přispěl k tomu, že ruština se používá více než běloruština a ve městech běloruštinu takřka neuslyšíme. Například v Minsku až 90 % obyvatel mluví rusky, i když v poslední době zaznamenáváme kroky k zpopularizování běloruštiny.⁸⁸ Možná právě proto v ostatních státech tohoto regionu docházelo k uzákoněním, která ruštinu degradovala na cizí jazyk, čímž se vyvarovala dalšímu poruštění obyvatelstva. Ačkoliv v posledních letech se objevují náznaky toho, že běloruská vláda v čele s Alexandrem Lukašenkem začala více propagovat běloruštinu.⁸⁹ Například už v roce 2003 začali upřednostňovat běloruštinu na státní televizní stanici, i když pouze na jedné.⁹⁰

Jednotlivá zkoumaná období	Běloruský jazyk	Ruský jazyk
1989	65,6 %	31,9 %
1999	73,7 %	24,1 %
2009	53,2 %	42,0 %

Tabulka 16 – Vývoj běloruského a ruského jazyka jako rodného jazyka v Bělorusku v letech 1989–2009⁹¹

4.2.4.1 RUSKÝ JAZYK VE VZDĚLÁVÁNÍ V BĚLORUSKU

Ruský jazyk, stejně tak jako běloruský jazyk, je povinně vyučován ve všech typech základních škol. Od školního roku 1991/1992 ruský jazyk nabírá na popularitě, jak dokládá tabulka s číslem 17:

Školní roky	Vyučování vedené v RJ na ZŠ a SŠ
1991-1992	30 %
2005-2006	66,7 %
2009-2010	77,1 %
2011-2012	82,3 %

Tabulka 17 – Vývoj vyučování v ruském jazyce na ZŠ a SŠ v Bělorusku v letech 1991–2012⁹²

Na druhou stranu, v roce 2015 se objevily návrhy, které zvýší počty vyučovaných předmětů v běloruském jazyce, především historii a zeměpis.⁹³ Ve školách pracuje okolo

⁸⁸ VAŠKOVÁ, Maryjanna. *Ruský jazyk v Bělorusku* [bakalářská práce]. Plzeň, 2015. ZČU. Mgr. Michaela Pešková Ph.D. s. 10.

⁸⁹ ALEXEJEVIČOVÁ, Světlana, 2016. *Debata se Světlanou Alexijevičovou* [přednáška]. Praha FF UK 10.10.2016

⁹⁰ FEDOTOV, Aleksandr Leonidovič. *Ruský jazyk v mire: doklad*. 2003. s. 100.

⁹¹ Tabulka dle dat: AREFJEV, Aleksandr Dmitrijevič. *Ruský jazyk na rubeže XX-XXI vekov* [online]. 2012. s. 42. Dostupné z: <http://www.socioprognoz.ru/files/File/russkij>

⁹² Tamtéž

⁹³ VAŠKOVÁ, Maryjanna. *Ruský jazyk v Bělorusku* [bakalářská práce]. Plzeň, 2015. ZČU. Mgr. Michaela Pešková Ph.D. s. 14.

10 500 učitelů ruského jazyka a literatury. V běloruských univerzitách ročně studuje obor ruský jazyk ve vzdělávání 6 800 studentů (školní rok 2009/2010).⁹⁴

Mezi největší univerzity se řadí Běloruská státní univerzita, Běloruská státní pedagogická univerzita, Minská lingvistická univerzita. Taktéž středoškolské i vysokoškolské vzdělání je možné vystudovat v ruštině. Děje se tak v 98 % případů,⁹⁵ což potvrzují i čísla z roku 2013, kdy na středních školách studovalo 0,9 % středoškoláků a na vysokých školách 0,2 % vysokoškoláků v běloruštině.⁹⁶

Zvláštností rusko-běloruského bilingvismu v Bělorusku je, že žák či učitel mají právo na výběr otázky či odpovědi v ruštině nebo v běloruštině.⁹⁷

4.2.4.2 TRASJANKA

Běloruský jazyk smíchaný s ruštinou. Podobně jako suržyk (ukrajinský jazyk s ruštinou) na Ukrajině, vznikla i trasjanka začátkem 19. století vlivem rusifikace Bělorusů. Tento „jazyk“ byl užíván lidmi, kteří neovládali ruský či běloruský jazyk, především na venkově. Dnes trasjanku užívají vesměs starší ročníky, ačkoliv i dnes je možné ji vidět na různých reklamních poutacích.⁹⁸

4.2.5 UKRAJINA

Ruský jazyk na Ukrajině je ve velmi složité situaci. Popularita ruského jazyka jistojistě klesá, k čemuž přispěla i nedávná anexe Krymu a občanská válka na Donbase. Abychom lépe pochopili současný stav ruského jazyka musíme si vysvětlit dávnou a složitou historii Ukrajiny a s tím spojené současné události na Ukrajině.

Ukrajinci ještě pořád hledají svojí identitu. Vše začíná už z dob Kyjevské Rusi, od kdy se datuje společná historie tří národů – ruského, běloruského a ukrajinského. Ukrajinci sami cítí, že jsou neoddělitelnou složkou ruské kultury, ale současně se cítí jako svébytný samostatný národ.

⁹⁴ AREFJEV, Aleksandr Dmitrijevič. *Russkij jazyk na rubeže XX-XXI vekov* [online]. 2012. s. 42. Dostupné z: <http://www.socioprognoz.ru/files/File/russkij>

⁹⁵ FEDOTOV, Aleksandr Leonidovič. *Russkij jazyk v mire: doklad*. 2003. s. 30.

⁹⁶ VAŠKOVÁ, Maryjanna. *Ruský jazyk v Bělorusku* [bakalářská práce]. Plzeň, 2015. ZČU. Mgr. Michaela Pešková Ph.D. s. 12.

⁹⁷ AREFJEV, Aleksandr Dmitrijevič. *Russkij jazyk na rubeže XX-XXI vekov* [online]. 2012 s. 44. Dostupné z: <http://www.socioprognoz.ru/files/File/russkij>

⁹⁸ VAŠKOVÁ, Maryjanna. *Ruský jazyk v Bělorusku* [bakalářská práce]. Plzeň, 2015. ZČU. Mgr. Michaela Pešková Ph.D. s. 23–26.

Ukrajina dlouhá léta čekala na svoji samostatnost, které se dočkala až v roce 1991, kdy se rozpadl Sovětský svaz. V dnešní době prakticky celý svět debatuje na téma Krym, který *de iure* patří Ukrajině a *de facto* Ruské federaci. Na Krymu žije více jak 90 % rusky mluvících. Obyvatelé Krymu si přáli být autonomní a toho dosáhli v roce 1996, kdy Ukrajina uzákonila Krym autonomní republikou.⁹⁹

Abychom se vyhnuli neobjektivitě ohledně ukrajinské krize, uvedeme dva názory předních českých profesorů na toto téma. Profesor Michal Reiman poznamenal, že obyvatelé Krymu se sami rozhodli hlasováním v referendu¹⁰⁰, že se chtějí připojit k Ruské federaci.¹⁰¹ Naproti tomu profesor Martin Putna prohlásil ohledně rusko-ukrajinské krize, že někteří Rusové Ukrajince nepřijímají dosti vážně, a že někteří si o Ukrajincích myslí, že jsou jen etnická skupina se svým nářečím,¹⁰² což ostatně potvrzuje i dotaz, který byl vznesen při konferenci s názvem „Russkij jazyk v mire“, kde se přítomná zeptala přednášejícího, zda ukrajinštinu považuje za jazyk. Přednášející samozřejmě odpovídá, že se nejedná o nářečí, ale o jazyk. „Mezi jazykem a dialektem je velmi úzká hranice, kterou si určuje sám daný národ a ne lingvisté.“ Profesor Vladimir Plungjan taktéž dodal, že ruský a ukrajinský jazyk se rozdělil už ve 14. století.¹⁰³

Ukrajina je mnohonárodnostní stát. Na západě Ukrajiny převládá ukrajinština a na východě žije početná menšina Rusů a hlavně velká skupina ruskojazyčných obyvatel. Největším problémem Ukrajiny, mimo jiné, je jazyková otázka. Při každých volbách na státní úrovni se tato otázka stává ožehavým tématem.¹⁰⁴ Jak již bylo řečeno výše, Ukrajina hledá svojí národní identitu a ta ve své podstatě stojí na národním jazyce. Avšak vzhledem k velké skupině rusky mluvících nelze jednoduše uzákonit, že by byla ruština na jejím území jakkoliv omezována.

⁹⁹ Krym [online]. Wikipedia.org. Aktualizováno 28.3.2017. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Krym#Snahy_o_samostatnost_v_r.C3.A1mci_SSSR

¹⁰⁰ Výsledky referenda, v podání proruského Michaila Malýševa, ve kterém hlasovalo 83,1 % obyvatel, se pro vyjádřilo 1 223 000 (96,8 %) a proti 31 997 (2,5 %): *Krym vyhlásil samostatnost. Bylo ale referendum v pořádku?* [online]. ČT24, 2014. Aktualizováno 17.3.2014. Dostupné z:

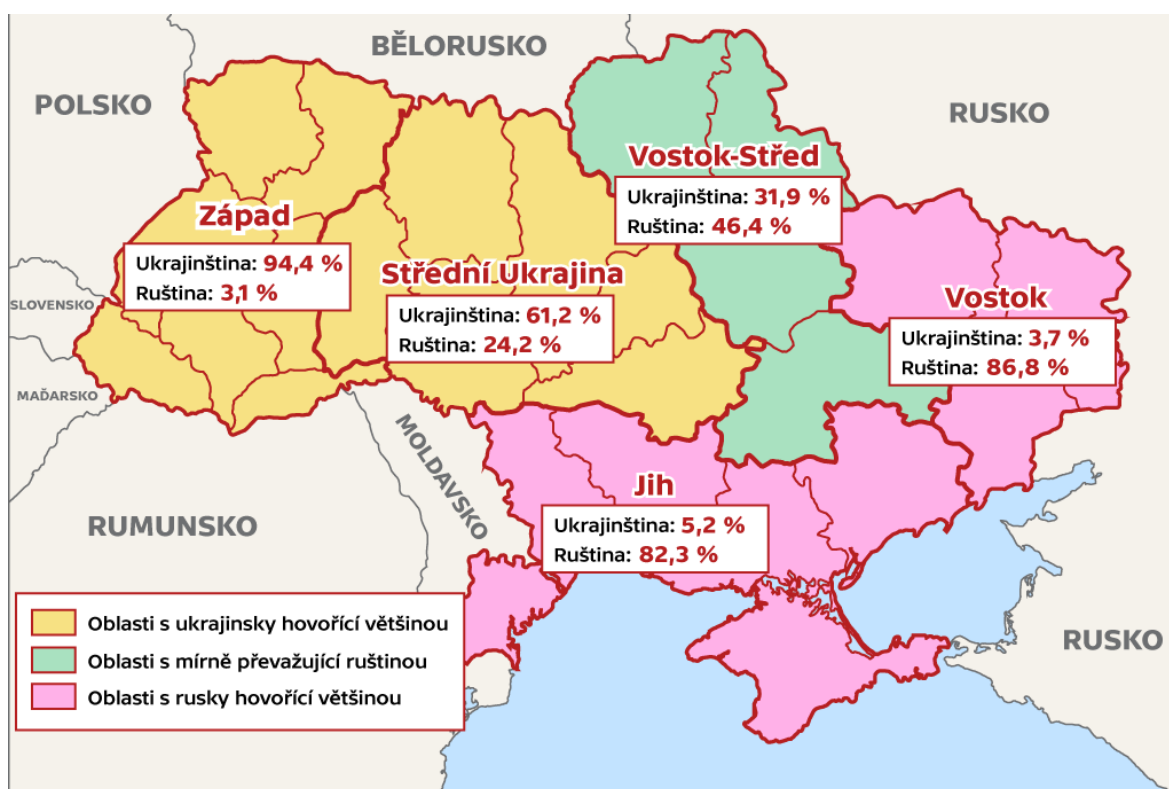
<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1043306-krym-vyhlasil-samostatnost-bylo-ale-referendum-v-poradku>

¹⁰¹ *Rozhovor Britských listů 24. Ukrajina a Rusko. Kde je vlastně hranice? A existuje?* [video]. Youtube, Britské listy. Publikováno 29.5.2015. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=57SmYZVfi_E

¹⁰² *Martin C Putna Obrazy z kulturních dějin ruské religiozity* [video]. Youtube, Vladimir Suva. Publikováno 4.2.2015. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=i3bxVp0TROU&t=1085s>

¹⁰³ *Vladimir Plungjan. Russkij jazyk v sovremennom mire* [video]. Youtube, NSU LIFE. Publikováno 9.3.2015; Dostupné z <https://www.youtube.com/watch?v=Abcki8MS474&t=1s>

¹⁰⁴ GOLOVKO, Vyjačeslav. *Ruský jazyk na Ukrajině* [bakalářská práce]. Plzeň, 2015. ZČU. Mgr. Michaela Pešková Ph.D. s. 8–12.

Obrázek 4 - Rozdělení Ukrajiny podle převládajícího jazyka ¹⁰⁵

Nemůžeme taktéž nechat bez povšimnutí zahraniční politiku Ukrajiny, která se začala orientovat na EU a NATO, čímž by Rusko ztratilo svůj vliv v této oblasti, hlavně pak ve vodách Černého moře, což dost možná vysvětluje anexi Krymu, na kterém má Ruská federace ve městě Sevastopol svůj významný vojenský přístav.

Dnešní stav ruštiny na Ukrajině zažívá krušné časy, stejně tak, jako tomu dříve bylo s jazykem ukrajinským, kdy byla ukrajiniština utlačována (17. století – rok 1991).¹⁰⁶ Dokonce se objevily vládní návrhy, aby byla ruština zakázána na veřejných místech (2014–2017). Ačkoliv se ruština nestala oficiálním jazykem, má zde pořád vysoké postavení. Jak bylo zmíněno výše, rusky se hovoří především na východě, ale stejně tak je možné domluvit se po celé Ukrajině. Podobně tomu tak bylo v dokumentárním filmu: *Ukrajino, nezlob se* (2017), kde žádný z dotázaných Ukrajinců neměl problém ruský jazyk používat.¹⁰⁷

¹⁰⁵ *Východní Evropa 25 let od konce SSSR: Ukrajina chce jít na Západ, Moldavsko váhá* [online]. ČT24, 2016. Publikováno 23.12.2016. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1989190-vychodni-evropa-25-let-od-konce-sssr-ukrajina-chce-na-zapad-moldavsko-vaha>

¹⁰⁶ GOLOVKO, Vyjačeslav. *Ruský jazyk na Ukrajině* [bakalářská práce]. Plzeň, 2015. ZČU. Mgr. Michaela Pešková Ph.D. s. 8–12.

¹⁰⁷ *Ukrajino, nezlob se*, 2016 [dokument]. Režie ŠPAČEK, Radim. Podle literární předlohy PUTNA, Martin. *Obrazy z kulturních dějin ruské religiozity*. ČT2, 2016. Publikováno 31.1.2017. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/11003256577-ukrajino-nezlob-se/21556226558/>

4.2.5.1 RUSKÝ JAZYK VE VZDĚLÁVÁNÍ NA UKRAJINĚ

Tendence popularity ruského jazyka dlouhodobě klesá: jestliže v roce 1990 bylo 4 630 škol, kde se vyučovalo v ruštině, tak v roce 2002 už jen 2 940¹⁰⁸ a v roce 2011 pouze 1 149.¹⁰⁹ Očekáváme s jistotou, už jen s ohledem na občanskou válku na východě Ukrajiny a po anexi Krymu, že ruských škol bude ubývat i nadále, což naznačují i čísla z tabulky číslo 18:

Školní roky	Vyučování v RJ v %	Vyučování v UJ v %
1990/1991	51,4 %	47,9 %
1995/1996	41,4 %	58,0 %
2000/2001	37,9 %	67,1 %
2005/2006	20,9 %	78,0 %
2010/2011	16,5 %	82,2 %

Tabulka 18 – Vývoj vyučování v ruském jazyce na Ukrajině v letech 1990–2011¹¹⁰

Co se týče vysokoškolského vzdělání, tak už v roce 2001 byl zaznamenán pokles studentů učících se rusky o 22 %.¹¹¹

4.2.5.2 RUSKÝ JAZYK V KULTUŘE A VE SDĚLOVACÍCH PROSTŘEDCÍCH NA UKRAJINĚ

Vzhledem k nedostatku dat ohledně ruského jazyka, z důvodu nesčítání lidu, které je plánované až na rok 2020¹¹², nelze číselně vyjádřit, kolik lidí mluví rusky a kolik studentů se ruštině věnuje. Pro představu, jaká je situace ruského jazyka na Ukrajině, se zaměříme na zákony, které nám napoví, jaký bude stav popularity ruského jazyka v roce 2020.

V roce 2017 přišel ukrajinský prezident Petro Olijovych Porošenko s návrhem, aby se upravilo vysílání v ukrajinských televizních stanicích, které je ve velké míře vedeno v ruském jazyce tak, aby došlo k snížení této míry. Podobně už funguje vysílání v ruštině v rádiích. Například od roku 2016 může být pouze 35 % písní v repertoáru rádií v ruském jazyce.¹¹³

¹⁰⁸ FEDOTOV, Aleksandr Leonidovič. *Ruskij jazyk v mire: doklad*. 2003. s. 55.

¹⁰⁹ AREFJEV, Aleksandr Dmitrijevič. *Ruskij jazyk na rubeže XX-XXI vekov* [online]. 2012. s. 42. Dostupné z: <http://www.socioprognoz.ru/files/File/russkij>

¹¹⁰ Tabulka dle dat: Tamtéž, s. 52.

¹¹¹ FEDOTOV, Aleksandr Leonidovič. *Ruskij jazyk v mire: doklad*. 2003. s. 56.

¹¹² Statistický úřad Ukrajiny 2016. *All-Ukrainian population census* [online]. UKRCENZUS.GOV.UA. Publikováno 16.1.2016. Dostupné z: <http://www.ukrcensus.gov.ua/eng/>

¹¹³ *Russkogo jazyka na ukrajinskom televiděnni stanět meňše* [online]. Fond: Russkij mir, 2017. Publikováno 9.3.2017. Dostupné z: http://russkiymir.ru/news/221506/?sphrase_id=698772

4.2.5.3 SURŽYK

Zvláštností Ukrajiny je používání jazyka „suržyk“, tj. nářečí, které se vyznačuje prvky ruského a ukrajinského jazyka. Nářečí vzniklo na konci 17. století, kdy politika carského Ruska začala silně ovlivňovat ukrajinský jazyk ve sférách administrativy a vzdělávání. Nemenší zásluhu na tomto nářečí měla i několikaroční služba v armádě carského Ruska, kdy se vojáci vraceli domů a hovořili víceméně rusky. Nejvíce tímto nářečím mluvilo venkovské obyvatelstvo, které se takovým způsobem domlouvalo ve městech, kde se převážně užívala ruština.¹¹⁴

4.3 BÝVALÝ VÝCHODNÍ BLOK

Do tzv. východního bloku patřily do rozpadu SSSR následující země: Albánie, Bulharsko, Československo, Jugoslávie, Maďarsko, NDR, Polsko, Rumunsko. Tyto všechny státní celky měly ve svých školních osnovách povinně ruský jazyk a také jim sloužil k mezinárodní domluvě. Ještě před rozpadem SSSR začaly ve východním bloku ohromné změny, které začaly nejdříve jako změny směru v politice. A tak jedna země po druhé začala přijímat demokratické režimy. Se změnou politiky souvisely i změny ve školství, kde se ruština stala na dlouhá léta opomíjenou a nahradila ji povětšinou angličtina. Vzhledem k více dostupným informacím se podrobněji budeme zabývat zeměmi Visegrádské čtyřky, kde bude zajímavé sledovat historii popularity ruského jazyka z hlediska slovanských národů a Maďarska. Německo probereme v jiné části, protože situace ruského jazyka se vyvíjela ne úplně stejným způsobem a je víceméně ovlivněna ruskou imigrací.

4.3.1 ČESKÁ REPUBLIKA

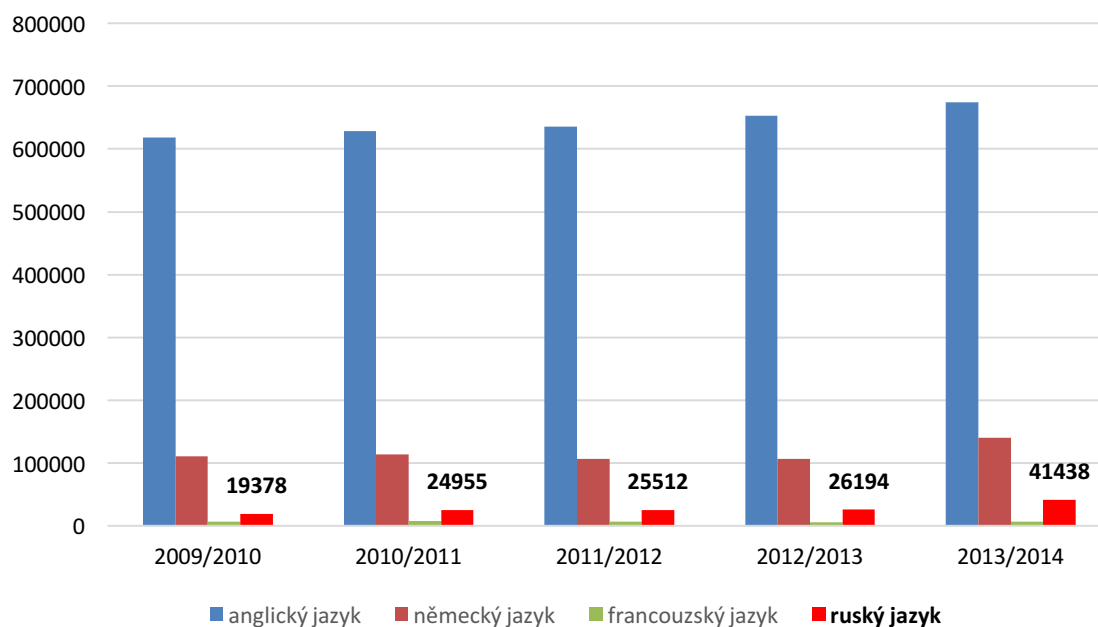
Popularita ruského jazyka v České republice za poslední léta mírně stoupá. Od roku 2009 je třetím nejčastěji studenty vybíraným cizím jazykem, kdy první volbou bývá anglický jazyk následovaný německým jazykem.

Ruským jazykem do jisté míry hovoří většina obyvatelstva ve věku 40–70 let díky povinnému studiu tohoto jazyka, který byl ve školních osnovách do devadesátých let. Od roku 1989, po Sametové revoluci, nastaly v tehdejším Československu velké zvraty, které přesměřovaly orientaci země z Východu na Západ. Popularita ruského jazyka začala

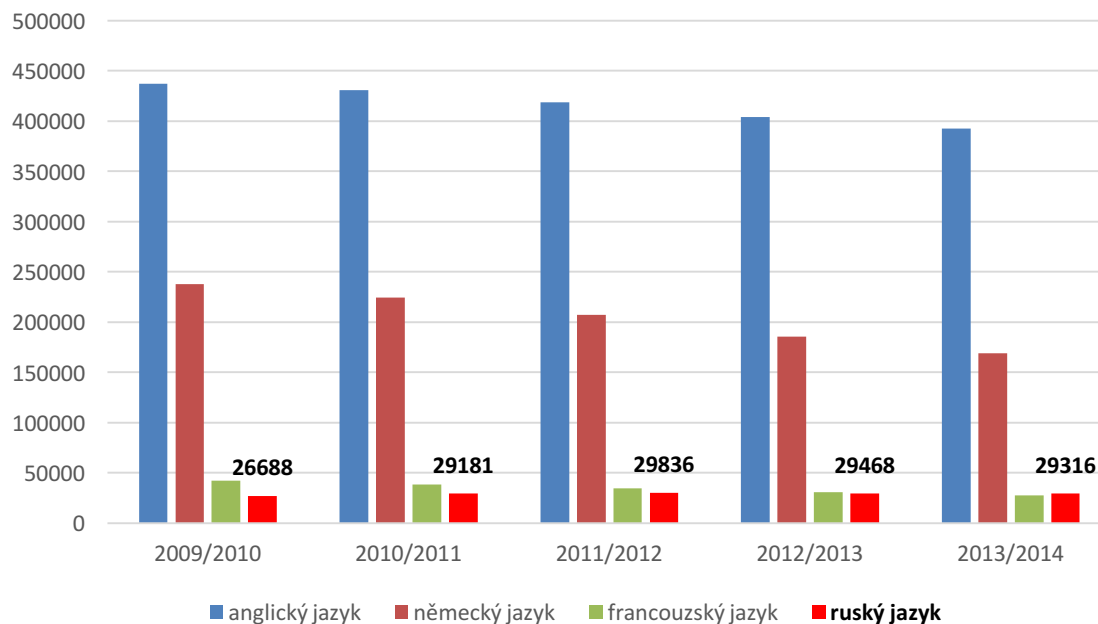
¹¹⁴ GOLOVKO, Vyjačeslav. *Ruský jazyk na Ukrajině* [bakalářská práce]. Plzeň, 2015. ZČU. Mgr. Michaela Pešková Ph.D. s. 8–12.

prudce klesat. Učitelé ruského jazyka se začali rekvalifikovat nejčastěji na výuku anglického jazyka, který zase naopak zažíval obrovský rozmach.

4.3.1.1 RUSKÝ JAZYK VE VZDĚLÁVÁNÍ V ČESKÉ REPUBLICĚ

Graf 2: Počet školáků ZŠ volící si RJ v porovnání s ostatními jazyky v letech 2009–2014 ^{115 116}

Graf 3: Počet studentů SŠ volící si RJ v porovnání s ostatními jazyky v letech 2009–2014 ¹¹⁷

¹¹⁵ Ve školním roce 2015/2016 se počet žáků ruského jazyka přiblížil k 52 000.

¹¹⁶ Graf 2 dle dat: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2014, *02_ZŠ_13* [online]. MŠMT. Publikováno 15.1.2014. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/33002>

¹¹⁷ Graf 3 dle dat: tamtéž

Z grafu 2, který ukazuje data ohledně ruského jazyka na ZŠ, je patrné, že podobný vývoj nastane i v grafu 3 a dojde tak ke zvýšení popularity ruského jazyka na středních školách.

Ruský jazyk na vysokých školách taktéž zaznamenává růst počtu studentů, jak vysvětluje Mgr. V. Klausová a paní Z. Lincová v rozhovoru pro Fraus:

„Ruštině se daří i na některých vysokých školách. Příkladem může být Západočeská univerzita v Plzni, kde je počet studentů, kteří si ruský jazyk volí jako další cizí jazyk, dlouhodobě stabilní. Studenti si ruský jazyk volí především s ohledem na možnost pracovního uplatnění. „Roste počet firem, kde je při pracovním pohovoru ve výhodě uchazeč, který má třeba jen základní znalost ruštiny,“ říká Vlasta Klausová, vedoucí oddělení slovanských jazyků na Západočeské univerzitě v Plzni a vedoucí Ruského centra v Plzni. „Západočeská univerzita má řadu technických fakult a pro studenty těchto oborů je navíc zvládnutí základů slovanského jazyka často jednodušší než například angličtina nebo němčina,“ dodává. Studium ruštiny podle Klausové podpořilo mimo jiné i nedávné zařazení Ruska do programu Erasmus. Jako příklad firmy, která zvyšuje na trhu práce poptávku po ruskojazyčných zaměstnancích, uvádí Vlasta Klausová plzeňskou Škodu Transportation, kde lektori UJP ZČU vedli kurzy ruštiny pro zaměstnance.

Její slova potvrzuje i ředitelka pracovního portálu Profesia.cz Zuzana Lincová: „Mezi nejčastěji poptávané pozice se znalostí ruského jazyka patří na Profesia.cz programátoři, obchodníci a strojní inženýři. Mezi lety 2014 a 2015 jsme zaznamenali výrazný nárůst nabídek, kde zaměstnavatelé znalost ruského jazyka požadují – jejich počet vzrostl o 35 %,“ dokládá nárůst poptávky ze strany zaměstnavatelů.“¹¹⁸

Tyto změny v popularitě ruského jazyka bychom mohli přičítat k nové generaci studentů, která není ovlivněna negativními náladami a zkušenostmi z minulého režimu, ale také k obnovení nových vztahů s Ruskem.

Nicméně hlavním důvodem k zvýšenému zájmu o ruský jazyk bude především to, že Česká republika ještě před vstupem do EU (2001) připravila program ve vzdělávání, který si vytyčil za cíl podpořit výuku cizích jazyků a mobilitu pedagogů a studentů do zahraničí. Od roku 2013 je v České republice povinně do vzdělávání zařazen druhý cizí

¹¹⁸ *Ruština je v Česku na vzestupu: počet žáků, kteří se jí učí na základních školách, se zdvojnásobil* [online]. FRAUS, 2016. Publikováno 23.2.2016. Dostupné z: <https://www.fraus.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy/rustina-je-v-cesku-na-vzestupu-18330>

jazyk na všech základních a středních školách od sedmého ročníku, kdy značná část žáků volí jako druhý cizí jazyk právě ruštinu.¹¹⁹

4.3.2 SLOVENSKO

Podobná situace popularity ruského jazyka, jako je v České republice, je i na Slovensku, která je zapříčiněna společnou historií v období Československa s tím rozdílem, že se těší vyšší popularitě v absolutních číslech počtu studentů pro školní rok 2013/2014:

Školní rok 2013/2014	Základní školy	50 418
	Střední školy a gymnázia	30 165

Tabulka 19 – Počet žáků a studentů na Slovensku ve školním roce 2013/2014¹²⁰

Zájem o ruský jazyk si učitelé ruského jazyka vysvětlují hlavně podnikatelskými zájmy ze strany ruských podnikatelů, kteří nabízejí nové pracovní pozice, kde je ruský jazyk žádoucí.¹²¹

4.3.3 POLSKO

Ruský jazyk v Polsku patří mezi nejpopulárnější jazyky. Zaujímá druhé až třetí místo v pomyslném žebříčku popularity, což je způsobeno díky povinným školním osnovám, kam byla ruština řazena do 90. let. Ovšem budoucí situace ruského jazyka v Polsku je nejasná. Popularita ruštiny od 90. let prudce klesla a až v posledních letech zaznamenáváme určitou stabilizaci.

Vzhledem k rusko-polské historii a dnešní politice obou zemí neočekáváme nějaký zvrat v klesavé tendenci zájmu o ruský jazyk z řad studentů.

¹¹⁹ URIEOVÁ, Libuše. *K postavení ruštiny v České republice v letech 1990–2014*. 2016, s. 47–56.

¹²⁰ Tabulka dle dat: *Ruský jazyk se po útlme dostává znovu do popredia* [video]. TA3, 2014. Publikováno: 2.2.2014. Dostupné z: <http://www.ta3.com/clanok/1034476/rusky-jazyk-sa-po-utlme-dostava-znovu-do-popredia.html>

¹²¹ Tamtéž

Jednotlivé školní roky	Počet žáků a studentů učících se RJ v %
1996/1997	21,6 %
1997/1998	19,7 %
1998/1999	18,1 %
1999/2000	16,0 %
2012/2013	4,6 %
2013/2014	4,9 %
2014/2015	4,3 %
2015/2016	3,9 %

Tabulka 20 – Počet studentů ZŠ a SŠ učících se RJ v letech 1996–2016 v %^{122 123}

Z tabulky 20 lze vyčíst klesavou tendenci popularity ruského jazyka u studentů, která měla logicky dopad i na učitele ruského jazyka, kteří se obvykle překvalifikovali na učitelství anglického jazyka, kdy z původních 51 % pedagogů (rok 1992) klesl počet pedagogů na téměř 13 % (rok 1998).¹²⁴

4.3.4 MAĎARSKO

Po roce 1990 se ruský jazyk postupně přestával vyučovat takřka na všech základních školách. V školním roce 1992/1993 se učilo ruský jazyk na základních školách bezmála 140 000 žáků, avšak ve školním roce 2004/2005 pouze 1 450 žáků. V ostatních školních zařízeních se ruština vyučuje jako druhý cizí jazyk, a to především na gymnáziích.¹²⁵

Na vysokých školách je ruština zařazována do studií slovanských jazyků vyučovaných na katedrách slavistiky. Výjimku tvoří jen katedra ruského jazyka ve městě Nyíregyháza na východě země, kde žije menšina rusky mluvících. V okolí tohoto města můžeme nalézt i několik škol, ve kterých se ruský jazyk stále vyučuje.¹²⁶

4.3.5 DÍLČÍ ZÁVĚR: ZEMĚ BÝVALÉHO VÝCHODNÍHO BLOKU

Na těchto zemích je vidět vývoj popularity ruského jazyka po roce 1990. Ve všech zemích popularita ruského jazyka klesla, nejrazantněji v Maďarsku. Tuto tendenci bychom mohli přičítat i k tomu, že ostatní země mají k ruskému jazyku blíže, neboť patří mezi slovanské

¹²² Tabulka dle dat: SOVÁKOVÁ, Jana, ed. et al. *Postavení ruštiny v globálním světě*. 2015. s. 54.

¹²³ Tabulka dle dat: Statistický úřad Polska, *Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2015/2016* [online]. Central Statistical office of Poland. Dostupné z: <http://stat.gov.pl/en/search/search.html>

¹²⁴ SOVÁKOVÁ, Jana, ed. et al. *Postavení ruštiny v globálním světě*. 2015. s. 54–55.

¹²⁵ Tamtéž

¹²⁶ Tamtéž

národy. U ostatních zemí popularita ruštiny zaznamenává stabilizaci a v České republice a na Slovensku dokonce i mírný nárůst.

4.4 OSTATNÍ VÝZNAMNÉ REGIONY

Z pohledu ruského jazyka jsou dále analyzované země významné relativně krátkodobě; jak už bylo zmíněno výše, povětšinou už druhá až třetí generace zapomíná svůj rodný jazyk kvůli následné asimilaci. Proto se v tomto segmentu budeme věnovat ruskému jazyku jako jazyku imigrantské menšiny.

Abychom měli lepší představu o ruskojazyčné menšině v těchto zemích, podíváme se na emigrační vlny z Ruska v historii i v současnosti. Tyto vlny emigrantů směřovaly a směřují nejčastěji na Západ do Německa, Francie, Finska, USA a Izraele.

Poslední kapitolou bude Čína, která je zajímavá svými čísly poukazujícími na silný nárůst popularity ruského jazyka, ale s těmito daty musíme správně pracovat, protože v čínských poměrech se o vysoká čísla nejedná.

4.4.1 EMIGRAČNÍ VLNY Z RUSKA

1. vlna (bílá či patriotská)

Bílá (od pojmenování kontrarevolucionářů: bělogvardějci) vlna emigrantů z Ruska probíhala od Říjnové revoluce v roce 1917. Šlo především o občany, kteří nesouhlasili s výsledkem revoluce a následnou politikou SSSR. Přízvisko patriotská proto, že emigranti se chtěli vrátit do země a taky se tomu tak v mnohých případech stalo. Proto tato migrační vlna nebyla tak velká co se týče kvantity. Ztráty pro Rusko byly citelné po kvalitativní stránce v kulturní a vědecké sféře.

2. vlna (druhá světová válka)

Tato vlna migrantů se týkala hlavně tehdejších sovětských republik – Ukrajiny, pobaltských republik a Běloruska, kdy se tyto republiky staly součástí Třetí říše; poté společně s ustupujícími německými vojsky odešli i občané SSSR.

3. vlna (oficiální emigrace)

Tato migrační vlna se týkala hlavně těch, kteří se chtěli spojit se svojí rodinou, která již emigrovala a žila v zahraničí.

4. vlna (90. léta)

Po rozpadu SSSR nastala velká migrační vlna do USA, Německa a Kanady kvůli ekonomickým problémům Ruské federace. Tato vlna se od ostatních liší tím, že většina Rusů, kteří v tomto období emigrovali, se do rodné vlasti navrátit nehodlá.

1. – 4. vlna¹²⁷

5. vlna (po roce 2000)

Tato vlna již nepramení z ekonomických problémů, nýbrž, jak se zmiňuje zpravodajský portál České televize, z důvodů politických.¹²⁸

4.4.2 NĚMECKO

Na území Německa podle statistických dat žije 1 222 000 etnických Rusů, což z této menšiny dělá třetí nejpočetnější menšinu v Německu po Turcích a Polácích.¹²⁹ Jiné zdroje uvádí mnohem vyšší čísla, ačkoliv data z jiných zdrojů odrážejí i počty etnických Němců nebo Židů s ruským občanstvím vracející se ze SSSR do své vlasti v rámci repatriace.

V roce 2010, což spadá do námi pojmenované 5. emigrační vlny, se do Německa přistěhovalo na 15 320 občanů Ruské federace, čímž se řadí mezi 10 zemí, jejichž obyvatelé si za svůj nový domov volí Německo.¹³⁰

4.4.2.1 RUSKÝ JAZYK VE VZDĚLÁVÁNÍ V NĚMECKU

Z tabulky číslo 2 vidíme, že ruský jazyk má v Německu poměrně vysoké zastoupení, ale nesmíme zapomenout, že se jedná pouze o absolutní čísla v poměru na obyvatelstvo dané země. Ruský jazyk v Německu na rozdíl od výše uvedených zemí nepatří mezi nejpopulárnější jazyky. Studenti si jej volí většinou jako třetí cizí jazyk, a tak bychom jej mohli zařadit na páté místo po angličtině, francouzštině, latině a španělštině. Ostatně, ruský jazyk je pátým nejužívanějším jazykem Evropy – předešel tak jazyk italský.

¹²⁷ *Volny russkoj emigracii* [online]. Vgrazhdanstve.ru. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: <http://vgrazhdanstve.ru/migratsiya/russkaya-emigraciya.html>

¹²⁸ *Vlna migrace z Ruska do USA, 2016* [reportáž]. ČT1, 2016. Publikováno 17.9.2016. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1097181328-udalosti/216411000100917/obsah/493220-vlna-migrace-z-ruska-do-usa>

¹²⁹ Statistický úřad Německa, 2013. *Statistical Yearbook 2012* [online]. Weisbaden, Statistisches Bundesamt, 2013. s. 21. Dostupné z: https://www.destatis.de/EN/Publications/Specialized/Population/StatYearbook_Chapter2_5011001129004.html

¹³⁰ Tamtéž, s. 28.

V absolutních číslech se počet studentů ruského jazyka jako cizího jazyka na německých ZŠ pohybuje okolo 110 000 žáků, což tvoří zhruba 1,5 %.¹³¹

4.4.3 IZRAEL

Přes jednu pětinu z 8,5milionového Izraele mluví rusky, díky početné menšině. Za vlády Michaila Gorbačova došlo k ohromné emigrační vlně do Izraele (čtvrtá vlna). Celá sovětská židovská diaspora čítala přes 1 milion lidí. V rámci repatriace v roce 2016 začala další, sice menší, ale i tak významná vlna, kterou využilo na 7000 ruských Židů k přestěhování se do Izraele.¹³²

Dalším faktorem, který zvýšil popularitu ruského jazyka, hlavně v oblasti cestovního ruchu, je fakt, že došlo ke zrušení vzájemné vízové povinnosti mezi Ruskem a Izraelem v roce 2008.¹³³

Statistické údaje z roku 2005 nám ukazují používání ruského jazyka mladými imigranty z devadesátých let: 83 % čte ruské texty, 52 % poslouchá ruskou hudbu a sleduje televizní vysílání v ruštině. Mnozí z mladých imigrantů chodí do ruských kaváren a klubů, které se nacházejí v každém velkém izraelském městě. Avšak většina z dotázaných přiznává, že komunikuje se svými izraelskými přáteli v hebrejštině.¹³⁴

Rusky se učí v Izraeli okolo 10 000 studentů středních škol. Téměř všichni jsou potomky emigrantů nebo jsou sami emigranty z Ruska. Na školách učí okolo 140 učitelů.¹³⁵

Ruský jazyk v Izraeli nemá oficiálně nijak zvláštní postavení a řadí se mezi cizí jazyky, podobně jako například francouzský jazyk. Ačkoli ruský jazyk slouží ke komunikaci významné jazykové menšiny, i tak mezi oficiální jazyky nadále patří jen hebrejšтина a arabština.¹³⁶

¹³¹ Statistický úřad Německa, 2016. *Schools of general education and vocational schools* [online].

Statistisches Bundesamt. Publikováno 16.3.2016. Dostupné z:

<https://www.destatis.de/EN/FactsFigures/SocietyState/EducationResearchCulture/Schools/Tables/PupilsAttendingForeignLanguageClasses.html>

¹³² *Modernost a prosperita Izraele láká stále více ruských Židů* [online]. ČT24, 2017. Publikováno 24.2.2017. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/2043220-modernost-a-prosperita-izraele-laka-stale-vice-ruskych-zidu>

¹³³ *Izrael a Rusko ruší vzájemnou vízovou povinnost* [online]. ČT24, 2008. Publikováno 1.10.2008. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1439546-izrael-a-rusko-rusi-vzajemnou-vizovou-povinnost>

¹³⁴ *Ruskij jazyk v Izraile – pri smerti ili vsjo jesčo živ* [online]. Fond: Ruskij mir, 2008. Publikováno 8.9.2008. Dostupné z: <http://russkiymir.ru/publications/85022/>

¹³⁵ Tamtéž

¹³⁶ *Ruskij jazyk v Izraile – pri smerti ili vsjo jesčo živ* [online]. Fond: Ruskij mir, 2008. Publikováno 8.9.2008. Dostupné z: <http://russkiymir.ru/publications/85022/>

4.4.4 SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ

Do USA v posledních letech proudí čím dál tím více Rusů. Jedná se především o novináře, bankéře a počítačové specialisty. V roce 2015 byl počet imigrantů z Ruska 350 000, což bylo desetkrát více než v roce 2010. Podle statistických dat amerického ministerstva zahraničních věcí bylo v roce 2014 na 250 000 žádostí o vstup do země (krátkodobý, dlouhodobý vstup). Jak bylo zmíněno výše, tato migrační vlna spadá do 5. vlny, jež emigrovala z důvodů politických, ale na druhou stranu o sobě migranti tvrdí, že se do vlasti chtějí vrátit a tímto chtějí jen projevit svůj názor na dnešní politickou situaci v Rusku.¹³⁷

Ze statistických dat¹³⁸ bylo vysledováno, kolik lidí hovoří daným jazykem ve věku od 5 let výše v rozmezí 1980–2010. Z těchto dat lze vyčíst, že relativní popularita ruského jazyka se zvyšuje.

Roky	Počet rusky mluvících ve věku od 5 let a výše
1980	173 226
1990	241 798
2000	706 242
2010	854 955

Tabulka 21 – Počet rusky mluvících v USA v období 1980–2010¹³⁹

Ruský jazyk v USA, stejně tak jako v ostatních zemích tohoto segmentu práce nepatří mezi nejpopulárnější. Mezi nejčastěji volený cizí jazyk ze strany studentů patří tradičně španělština, francouzština a němčina. Kdybychom opomenuli tento fakt, tak třetím nejčastěji používaným jazykem ve státě Oregon je právě ruština, a to hlavně díky početné ruskojazyčné menšině.¹⁴⁰

¹³⁷ *Vlna migrace z Ruska do USA, 2016* [reportáž]. ČT1. Publikováno 17.9.2016. Dostupné též z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1097181328-udalosti/216411000100917/obsah/493220-vlna-migrace-z-ruska-do-usa>

¹³⁸ ORTMAN, Jenifer a SHIN, Hyon 2011. *Language Projections 2010 to 2020*. [online]. 2011. s. 18. Dostupné z: <https://www.census.gov/content/dam/Census/library/working-papers/2011/demo/2011-Ortman-Shin.pdf>

¹³⁹ Tabulka dle dat: tamtéž

¹⁴⁰ BINDER, Melissa, 2014. *Russian is the most common language in Oregon behind English and Spanish. Surprised?* [online]. Publikováno 16.5.2014. Dostupné z http://www.oregonlive.com/portland/index.ssf/2014/05/russian_is_most_common_languag.html

4.4.5 ČÍNA

Ruský jazyk se v Číně, na rozdíl od ostatních zemí, těší vysokému zastoupení ne kvůli výraznému počtu ruské menšiny, ale díky dlouhotrvající ekonomické spolupráci Ruska a Číny.

Ruština v Číně zažívá ohromný růst, který bude, jak se můžeme domnívat, dlouhodobě pokračovat. Na základních a středních školách se učí rusky 83 000 školáků. Nejvíce škol je situováno na severovýchodě země a také ve velkých městech jako je Peking a Šanghaj. Počet škol za poslední léta neustále roste.¹⁴¹

Podobně je tomu tak i u vysokých škol. Ještě v roce 1999 bylo v celé Číně 31 vysokých škol, kde se vyučoval ruský jazyk. Ovšem už v roce 2009 počet těchto škol vzrostl na 61. Ruský jazyk jako specializaci na čínských univerzitách studuje okolo 6 500 studentů a jako cizí jazyk si jej zvolilo 40 000 vysokoškoláků. Nejvýznamnějšími vysokými školami se jeví Pekingská univerzita, Sečuánská univerzita či Pedagogická univerzita v Šanghaji.¹⁴²

Zvyšování zájmu o ruský jazyk v Číně je taktéž do jisté míry způsobeno ekonomickou expanzí samotné Číny, ale také sankcemi EU, kdy se politika Ruské federace začala orientovat na východ. Zvyšující se zájem o ruský jazyk můžeme sledovat v celém regionu východní, jihovýchodní Asie a Oceánie – Vietnam, KLDR, Jižní Korea, Filipíny.

¹⁴¹ *Russkij jazyk v Kitaje* [online]. Fond: Russkij mir, 2009. Dostupné z: <http://www.ruskiymir.ru/media/magazines/article/141756/>

¹⁴² Tamtéž

5 POPULARIZACE RUŠTINY PROSTŘEDNICTVÍM VÝZNAMNÝCH ORGANIZACÍ PRO RUSKÝ JAZYK

V této části práce se zaměříme na činnosti jednotlivých organizací, které se snaží ruský jazyk zpopularizovat nejen v námi zmapovaných regionech, ale fakticky v celém světě. Zejména se zaměříme na organizace Fond Russkij mir, RSVK (Ruská střediska vědy a kultury) a Puškinův institut ruského jazyka a literatury v Moskvě. Se všemi organizacemi má autor osobní zkušenosti, kterých bude v kapitole využito.

5.1 FOND RUSSKIJ MIR

Fond Russkij mir působí již od roku 2007, kdy na přímé nařízení prezidenta Vladimira Putina byla tato organizace založena. Název organizace se záměrně nepřekládá do ostatních jazyků, a to z důvodu, že v ruském jazyce má slovo *mir* různé významy. První význam slova *mir* bychom mohli překládat jako svět, tedy ruský svět, ve kterém by se mluvilo rusky. Druhý význam slova *mir* je mír. Organizace tímto odkazuje k ruské smířlivé povaze.¹⁴³

5.1.1 PŮSOBENÍ ORGANIZACE RUSSKIJ MIR

V prvé řadě, v dnešní technologické době, uvedeme prezentaci organizace na internetu, médiu, které slouží k nejsnazšímu a nejrychlejšímu vyhledávání informací. Na webových stránkách Russkijmir.ru si zájemci mohou poslechnout internetovou rádiovou stanicí „Russkij mir“, která má široký repertoár od vzdělávání až po zábavu. Podobně funguje i internetová televize „Russkij mir“, kterou je možné nalézt buďto na stránkách organizace, nebo je možno ji sledovat na kanále „Russkij mir“ na stránkách Youtube.com. Mezi její pořady patří zpravodajství spojené s ruskou kulturou, dále reportáže o významných lidech ruské historie a současnosti. Posledním médiem, kterým stránky disponují, je elektronický časopis „Russkij mir“. Všechna tři média lze využít i při studiu ruského jazyka, neboť rozšiřují učitelův i studentův obzor o zajímavé informace z ruské kultury a taktéž pozvedají úroveň ruského jazyka ve čtení a poslechu.

Obrovskou výhodou webových stránek je, že uživatel má k dispozici nejen všechny materiály včetně odborných publikací a médií v anglickém, německém, francouzském, španělském, italském a čínském jazyce, což vede ke zvýšenému zájmu z řad cizinců, kteří ovládají ruský jazyk na začátečnické úrovni nebo kteří se chtějí něco o ruské kultuře

¹⁴³ *O fondě* [online]. Fond: Russkij mir. Dostupné z: <http://www.ruskiymir.ru/fund/>

dozvědět a neznají ruštinu, ale nabízí také výukové materiály. Mimo jiné na webových stránkách lze též najít informace o možnosti získání grantu na studium v Rusku.

Internetové stránky se těší vysoké popularitě. V roce 2009 je navštívilo 120 000 uživatelů a v roce 2011 překročil počet návštěv milion (nárůst přes 700 %). Nejvíce návštěvníků bylo z USA, Ukrajiny, Německa, Velké Británie, Izraele, Polska, pobaltských zemí, Itálie, Francie, Nizozemí, Španělska, Rakouska, Slovenska, Číny, Česka a Turecka.¹⁴⁴

5.1.2 RUSKÁ CENTRA

Fond Russkij mir zaštiťuje nižší instance této organizace, která se nazývají Ruská centra. Ruská centra fungují většinou při významných univerzitách na základě bilaterálních smluv.

Ruská centra jsou rozmístěna už ve 45 zemích světa, v nichž bychom dohromady nasčítali 107 jednotlivých center (pro rok 2017). V České republice se nacházejí dvě ruská centra: na Západočeské univerzitě v Plzni a na Masarykově univerzitě v Brně. Nejvíce ruských center se nachází tam, kde je jednak vysoký zájem o ruský jazyk, větší koncentrace ruskojazyčné menšiny anebo tam, kde dochází naopak k určitému poklesu popularity ruského jazyka. Proto nejvíce center najdeme v Číně (8), kde je velký počet zájemců, na Ukrajině (11), kde je rozsáhlá ruskojazyčná menšina, nebo čtyři ruská centra v hlavním městě Tádžikistánu, Dušanbe¹⁴⁵, kde byl zaznamenán velký odliv etnických Rusů během občanské války v letech 1992–1997, a tím tak zájem o ruský jazyk klesl.

V Ruském centru je možné studovat ruský jazyk a ruskou kulturu. Výuka ruského jazyka probíhá u studentů nebo dobrovolných zájemců. Mezi početnou skupinu návštěvníků také patří ruskojazyčná menšina daného státu, která zde nachází své útočiště a schází se zde. To pak napomáhá při konverzacích, kdy student může využít situace ke komunikaci s rodilým mluvčím. Dále každé ruské centrum disponuje ruskojazyčnou knihovnou, která se skládá z odborné a krásné literatury a periodik. Všechna Ruská centra jsou spolufinancována Ruskou federací.

Další oblastí, v níž Fond Russkij mir působí, je pořádání mezinárodních festivalů pro studenty, mládež a učitelé ruského jazyka, pořádání mezinárodních fór na různá

¹⁴⁴ AREFJEV, Aleksandr Dmitrijevič. *Ruskij jazyk na rubeže XX-XXI vekov* [online]. 2012. s. 378. Dostupné z: <http://www.socioprognoz.ru/files/File/russkij>

¹⁴⁵ *Katalog russkich centrov*. [online]. Fond: Russkij mir, 2017. Dostupné z: <http://www.ruskiymir.ru/rucenter/catalogue.php>

témata, vyhlašování různých světových akcí jako například: Den slovanská písemnosti, Profesor ruského centra, Lomonosov 300 let či Den ruského jazyka, který připadá na 6. června. Podobné akce pořádá i Ruské centrum na Západočeské univerzitě v Plzni (viz příloha 3 – *Vybraný program RC na ZČU v Plzni pro rok 2016*).

Zajímavostí je, že Fond Russkij Mir působí i na moři na fregatách *Надежда* (Naděžda) a *Мир* (Mir). Naděžda pluje ve vodách Tichého oceánu a Mir v mořích Evropy.¹⁴⁶

Bohužel se také vyskytly s Fondem Russkij mir politické problémy, kdy byl Russkij mir vepsán na seznam propagandistických metod Ruska. To bylo vyřčeno na *Usnesení Evropského parlamentu ze dne 23. listopadu 2016 o strategické komunikaci EU s cílem bojovat proti propagandě, kterou proti ní vedou třetí strany*.¹⁴⁷

5.2 ROSSOTRUDNIČESTVO A RUSKÁ STŘEDISKA VĚDY A KULTURY

Rossotrudničestvo je mezinárodní humanitární organizace, která v rámci sítě RSVK aktivně podporuje ruský jazyk v regionu Společenství nezávislých států a taktéž rozvíjí zájem o studium ruského jazyka v zahraničí. RSVK (v roce 2016) nasčítáme 95 a najdeme je v 78 státech světa; dvě střediska působí v Jižní Osetii a v Abcházii.¹⁴⁸

¹⁴⁶ *Morskije ruskije centry* [online]. Fond: Russkij mir, 2017. Dostupné z: <http://www.ruskiimir.ru/ru/center/marine-russian-centres.php>

¹⁴⁷ Evropský parlament, 2016. *Přijaté texty: Strategické sdělení EU o boji s propagandou, kterou proti ní vedou třetí strany* [online]. Evropský parlament. Publikováno 23.11.2016. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P8-TA-2016-0441+0+DOC+PDF+V0//CS>

¹⁴⁸ *Kontakty* [online]. RSVK, 2017. Dostupné z: <http://rso.rs.gov.ru/ru/contacts>

Stát	Vznik RSVK	Počet knih	Město
Kazachstán	2004	2 500	Astana
Moldavsko	2009	6 000	Kišiněv
<i>Abcházie</i>	2009	600	Suchumi
<i>Jižní Osetie</i>	2010	neuveďeno	Cchinvali
Litva		neuveďeno	Vilnius ¹⁴⁹
Bělorusko	2010	neuveďeno	Minsk
	2014	870	Brest
	2016	neuveďeno	Homel
Ukrajina	2007	neuveďeno	Kyjev
	2011	neuveďeno	Oděsa
Česká republika	1971	10 000	Praha
Slovensko	2001	7 000	Bratislava
Polsko	1962	12 000	Varšava
	1984	neuveďeno	Gdaňsk
Maďarsko	1973	17 000	Budapešť
Německo	1984	20 000	Berlín ¹⁵⁰
Izrael	2007	neuveďeno	Tel Aviv
USA	2008	neuveďeno	New York
	2008	neuveďeno	Washington
Čína	2009	10 000	Peking

Tabulka 22 – RSVK v námi pozorovaných zemích (2017) ¹⁵¹

RSVK mají ve svém obecném poslání v každé zemi podpořit studium ruského jazyka, které poskytují sama v soukromých prostorech ve formě kurzů. Zájemci dokonce ve střediscích mohou skládat mezinárodně uznávané jazykové zkoušky z ruského jazyka TORFL. Dále RSVK zprostředkovávají zájemcům studijní pobyty v Ruské federaci, které jsou placeny ze strany Ruské federace. Ve státním rozpočtu Ruska jsou vyděleny peníze

¹⁴⁹ Oficiální stránky RSVK ve Vilniusu neexistují.

¹⁵⁰ RSVK v Berlíně sídlí v Ruském domě, patří mezi nejvíce navštěvované – až 200 000 zájemců ročně (výstavy, divadlo, knihovna, studium).

¹⁵¹ Tabulka dle dat: *Kontakty* [online]. RSVK, 2017. Dostupné z: <http://rso.rs.gov.ru/ru/contacts>

pro 15 000 stipendií.¹⁵² K dalším činnostem středisek patří propagace ruské vědy a školství a rozvoj kulturních a společenských vztahů mezi danou zemí a Ruskem.

Podle dokumentu „Federální cílený plán „Ruský jazyk“ v letech 2016–2020“ (*Федеральная целевая программа «Русский язык» на 2016–2020 годы*)¹⁵³, který je rozdělen do dvou etap (první etapa 2016–2018 a druhá etapa 2018–2020), budou hlavními cíli: (plné znění - viz příloha 1 - *Ob učeřžděni Konceptii FCP «Russkij jazyk» na 2016 - 2020 gody*)

V první etapě:

- zmapovat situaci ruského jazyka na základě pozorování; výuka ruského jazyka (kvalita a kvantita)
- technické, materiální, učební pomůcky vedoucí ke zkvalitnění hodin ruského jazyka ve všech úrovních
- příprava pro případ nutnosti zvýšení kvalifikace pedagogů
- organizovaně a metodicky podporovat ruské školy, ruské třídy a RSVK v rámci SNS a také v zahraničí
- dostatečný počet učebnic ruského jazyka, populárních knih v ruském jazyce, nové odborné knihy v ruském jazyce
- vytvořit lepší podmínky pro studenty ze zahraničí pro studium ruského jazyka při výměnných pobytech
- zakládat nová centra pro výuku ruského jazyka v zemích SNS a zahraničí

¹⁵² CHAMRAEV, Viktor, 2017, *Dlja rasširenija «russkogo mira» trebujutsja deňgi, jazyk i graždanstvo* [online]. Publikováno 27.1.2017. Dostupné z: <http://www.kommersant.ru/doc/3202259>

¹⁵³ *Ob učeřžděni Konceptii FCP «Russkij jazyk» na 2016-2020 gody* [online]. MINOBRNAUKI, 2014. Publikováno 20.12.2014. Dostupné online: <http://government.ru/docs/16355/>

V druhé etapě:

- rozvinout potenciál ruského jazyka ve vzdělávání
- rozvinout výuku ruského jazyka distančně (online výuka)
- rozšíření ruského jazyka na internetu
- zvýšení popularity a prestiže ruského jazyka, a to i ve vzdělávání¹⁵⁴

5.3 STÁTNÍ PUŠKINŮV INSTITUT RUSKÉHO JAZYKA A LITERATURY V MOSKVĚ

Institut, ve kterém se připravují převážně budoucí učitelé ruského jazyka jako cizího jazyka, byl založen v roce 1966. V Puškinově institutu se učí cizinci z celého světa a také je zde, mimo jiné, k dispozici speciální program pro pedagogy ze zahraničí, kteří si chtějí osvojit nové metody ve výuce ruského jazyka a učinit tak výuku ruštiny zajímavější a populárnější. Institut je plně financován vládou a jeho hlavním ředitelem je sám prezident Vladimir Putin.¹⁵⁵

¹⁵⁴ *Tamtéž*

¹⁵⁵ *Isstorija i missija* [online].Pushkin-Institute, 2017. Dostupné z:
<http://www.pushkin.institute/institut/history/>

5.3.1 STUDIUM NA PUŠKINOVĚ INSTITUTU

Ve školním roce 2015/2016 se na Puškinově institutu učilo ruský jazyk v rámci stáže či v rámci výměnného pobytu 1287 studentů z 73 zemí světa.¹⁵⁶

Země	Počet stážistů
Česká republika	31
Slovensko	104
Polsko	94
Maďarsko	27
Čína	170
Izrael	1
USA	16
Německo	31

Tabulka 23 – Počet stážistů cizinců z námi zkoumaných zemí ve školním roce 2015/2016 na Puškinově institutu¹⁵⁷

Institut dále nabízí i výuku ruského jazyk jako cizího v tzv. online kurzech. O tento typ výuky zaznamenali představitelé institutu vysoký zájem, který činil skokový nárůst z roku 2014, kdy byl stav studentů v řádech jednotek, tak v roce 2015 číslo vyrostlo na 1 427.

5.3.2 VLASTNÍ ZKUŠENOSTI S PUŠKINOVÝM INSTITUTEM

Na základě autorových zkušeností z roku 2015 (letní škola), bylo zjištěno, že v Puškinově institutu jsou vyučované předměty zaměřeny na konverzaci spojenou s lexikou ruského jazyka, na seznámení se s ruskou kulturou ve formě ruské kinematografie a ve formě komentovaných exkurzí po Moskvě. Dále je výuka zaměřena na gramatiku ruštiny a taktéž je studentům představena novodobá ruská literatura. Program je rozdělen do 96 hodin. Další program, který je možné studovat v institutu, je určen pro rekvalifikaci učitelů ruského jazyka. Tento program mohou podstoupit pouze ti, kteří mají úroveň ruského jazyka podle evropského referenčního rámce B1/B2. Tento kurz obsahuje předměty zaměřené na zlepšení uchazečových znalostí v oblasti gramatiky, literatury i prohloubení znalosti ruské kultury a samozřejmě nové přístupy ve výuce ruského jazyka.

¹⁵⁶ Data dle: Osobní e-mailová komunikace s pracovníky Státního Puškinova institutu ruského jazyka a literatury. Dokumenty - viz příloha: Příloha 2 - *Statističeskije sveděnjaja ob osbščej čislennosti vsech inostrannyh graždan (vklučaja vse gosudarstva SNG i Baltii), obučavšichsja v 2015/2016 učebnom godu na dněnyh otdělenijach po vsem programam / urovnjam podgotovki na bjudžetnoj i kontraktojnaj osnove v bazovom vuze i jego filialach na territorii RF (čelovek).*

¹⁵⁷ Tabulka dle dat: tamtéž

Hodinová dotace kurzu je celkem 96 hodin. Za oba kurzy letní školy student nebo učitel obdrží certifikát.

5.3.3 VÝZKUMY PUŠKINOVA INSTITUTU

V rámci studia studenti s akademiky vypracovávají zajímavé výzkumy, vědecké práce a publikace, které se orientují na problematiku ruského jazyka. Dále se zabírají literaturou ruského jazyka či tvorbou slovníků.

Puškinův institut v roce 2016 provedl šetření, které mělo za cíl zjistit, jaká je aktuální poptávka po ruském jazyce ve světě. Zjistilo se, že 125 miliónů lidí ze 185 zemí světa chce studovat ruský jazyk. Výzkumníci se specializovali na ruský jazyk ve sférách: vzdělání, obchodování, technika a vojenství. V rámci výzkumu bylo použito dat z volně přístupných zdrojů (Ministerstvo zahraničí RF, Světová banka, Ministerstvo školství RF a Ruská akademie pro vzdělávání).¹⁵⁸

¹⁵⁸ *Novyje dannyye o vostrebovannosti russkogo jazyka za rubežom* [online]. Pushkin-Institute 2016. Publikováno 22. 6. 2016. Dostupné z: <http://www.pushkin.institute/news/detail.php?ID=4942>

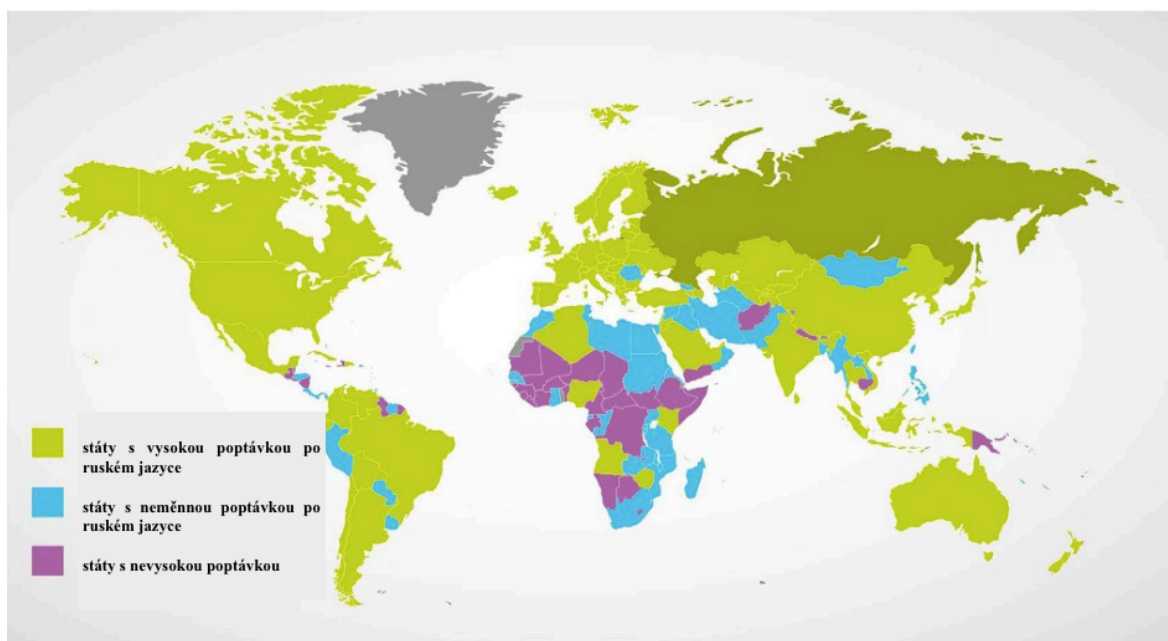
Světové regiony	Poptávka po RJ v mil.	Hlavní důvody¹⁵⁹
SNS	100 mil	rodina, vzdělání, ekonomika
Evropa	3 mil	vzdělání, ekonomika
Čína	3 mil	turismus, ekonomika, vzdělání, vojenská spolupráce
Afrika	2 - 3 mil	vojenská spolupráce, vzdělání, ekonomika
Severní Amerika	2 mil	věda, ekonomika
Latinská Amerika	1 - 2 mil	vojenská spolupráce, vzdělávání
Indie a jiné státy BRICS ¹⁶⁰ , kromě Číny	1,5 mil	turismus, ekonomika, vojenská spolupráce
Jižní Korea, Japonsko, Austrálie a Oceánie	1 mil	turismus, ekonomika, IT technologie
arabský svět	1 mil	vojenská spolupráce, turismus

Tabulka 24 – Poptávka po ruském jazyce ve světě a její důvody¹⁶¹

¹⁵⁹ Cca. 10 mil etnických Rusů žijících v zahraničí chce ruský jazyk zachovat pro své děti.

¹⁶⁰ BRICS – Brazílie, Rusko, Indie, Čína (China), Jihoafrická republika (JAR – South Africa)

¹⁶¹ Tabulka dle dat: *Novyje dannyye o vostrebovannosti russkogo jazyka za rubežom* [online]. Pushkin-Institute, 2016. Publikováno 22. 6. 2016. Dostupné z: <http://www.pushkin.institute/news/detail.php?ID=4942>

Obrázek 5 – Zájem o ruský jazyk ve světě ¹⁶² ¹⁶³

Nynějším hlavním úkolem pro rozšíření ruského jazyka má být podle vlády RF založení jazykového institutu, který bude vzdělávat o ruském jazyce zájemce ze zahraničí. Podobně tak fungují instituty jiných jazyků – Goetheho institut pro německý jazyk, Britský institut pro angličtinu, Konfúciův institut pro čínštinu atp. Takovým způsobem by mohl sehrát významnou roli i Puškinův institut.

¹⁶² *Novyje dannyje o vostrebovannosti russkogo jazyka za rubežom* [online]. Pushkin-Institute 2016. Publikováno 22.6.2016. Dostupné z: <http://www.pushkin.institute/news/detail.php?ID=4942>

¹⁶³ Zeleně: státy se zvýšenou poptávkou po ruském jazyku; modře: státy s neměnným zájmem o ruský jazyk; fialově: státy s nevysokým zájmem o ruský jazyk.

6 SHRNUTÍ ZAHRANIČNÍ JAZYKOVÉ POLITIKY RUSKÉ FEDERACE

V této kapitole shrneme postavení ruského jazyka zvláště v jeho stěžejním regionu – SNS. Ruská vláda se nejvíce soustředí na záchranu a podporu ruského jazyka právě v tomto prostoru (pro tento případ budeme brát v potaz i Ukrajinu a Gruzii jako součást SNS), v němž má Ruská federace sice velký vliv, ale ne tak velký, jako tomu bylo v období SSSR. Bývalé sovětské republiky jsou nezávislými a svébytnými státy, které jsou různě politicky, ekonomicky a vojensky orientované. Za společný znak regionu bychom mohli považovat úzce a dlouhodobě personifikovanou moc (kromě Kyrgyzstánu, Ukrajiny a Gruzie).

Ruský jazyk byl v tomto regionu rozšířen v rámci rusifikace. Porušování v období SSSR spočívalo ve velkém stěhování Rusů do této oblasti (3. způsob – viz kapitola 1). Potom se praktikovalo skrze vzdělání, kde byl ruský jazyk na prvním místě, dále tento proces pokračoval skrze kulturu a sdělovací prostředky.

Poté, co se Sovětský svaz rozpadl, se postavení ruského jazyka prudce změnilo. Začaly ožívat národní jazyky daných států, což se pojilo s uvědoměním si národní identity. Díky změně nálad v daných státech se ve velkém stěhovali Rusové do Ruska, a tím značně klesla potřeba ruského jazyka. Tento jev se promítl i ve vzdělávání, kdy se začaly zavírat ruské školy a docházelo k ubírání počtu hodin vedených v ruském jazyce. Ruský jazyk se v tomto regionu vyučuje většinou jako cizí jazyk.

6.1 DNEŠNÍ AKTIVITY RUSKA V PROSTORU SNS

Při pohledu na ohniska sporů, ve kterých figuruje či figurovalo Rusko, zjistíme, že Ruská federace vede boje v těch místech, kde se řeší práva ruské menšiny. Většina problémů se týká také právě jazyka. V tomto můžeme přivést příklad z rusko-gruzínské (2008) a rusko-ukrajinské krize (2014–dosud). Podobné příklady bychom našli i v historii, kdy došlo k připojení Pobaltí k SSSR po druhé světové válce. Ačkoliv dle autorova názoru se jedná spíše o záminku k posílení ruského vlivu v oblasti či k získání strategických míst, než by se jednalo o lidská práva ruské menšiny.

Podle PhDr. Michaela Romancova by podobný osud, který potkal Gruzii, Ukrajinu a potažmo Moldavsko, mohl potkat i Pobaltí a severní část Kazachstánu,¹⁶⁴ což potvrzují i dnešní vyhrocené vztahy mezi Ruskem a zeměmi Pobaltí a Polskem. Všechny čtyři poslední zmíněné státy volají po vojenské pomoci NATO (summit NATO ve Varšavě 2016, přítomnost vojsk NATO v Polsku a v Pobaltí 2017).

V dnešní době se ruský jazyk nejvíce začal propagovat v postsovětském regionu, převážně v zemích SNS, aby se podpořila ruská menšina v těchto oblastech, ale také kvůli ekonomickým důvodům. Ruština je v některých zemích velmi důležitá, protože plno lidí odchází za prací do Ruska. Například Tádžici nebo Kyrgyzové pracující v Rusku, kteří posílají své výděly domů, tvoří 50 % příjmu HDP Tádžikistánu a 30 % Kyrgyzstánu. Závislost na Rusku tyto státy ztlačily při ekonomických problémech Ruska. Tímto způsobem je na země Střední Asie a Kavkazu vyvíjen ekonomický tlak z ruské strany, aby země této oblasti vstoupily do EEU (Euroasijská ekonomická unie), které Rusko předsedá, a aby předešly problémům při získávání práce v Ruské federaci.¹⁶⁵ Kvůli podobným praktikám byla Gruzie nucena přistoupit na podmínky Ruska při vstupu do SNS.

Popularitu ruského jazyka mají ve svém poslání hlavně výše vypsané organizace. V poslední době jsou vynaloženy nemalé prostředky na to, aby se zájem o ruský jazyk zvýšil. Vznikají nová centra ruského jazyka. V roce 2016 došlo k otevření druhého RSVK v Kyrgyzstáně ve městě Oš. Pro rok 2017 jsou naplánovány další nová RSVK a to druhá střediska v Arménii, Ázerbájdžánu, Tádžikistánu a první středisko v Ašchabadu v Turkmenistáně.¹⁶⁶ Tohle vše jsou jen důkazy toho, že se vedení Ruska urputně snaží ruský jazyk v oblasti SNS zachránit a podpořit jej.

¹⁶⁴ Michael Romancov o případné budoucnosti Uzbekistánu bez Karimova, 2016 [video]. ČT24, 2016.

Střední Asie 25 let od konce SSSR: konec stability?. Publikováno 25.12.2016. Dostupné z:

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1989325-stredni-asie-25-let-od-konce-sssr-konec-stability>

¹⁶⁵ Střední Asie 25 let od konce SSSR: konec stability? [online]. ČT24, 2017. Publikováno: 25.12.2016.

Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1989325-stredni-asie-25-let-od-konce-sssr-konec-stability>

¹⁶⁶ Rossotrudičestvo rasširajet svoju cet' predstaviteľstv za rubežom [online]. RSVK, 2017. Publikováno 13.1.2017. Dostupné z: <http://rs.gov.ru/ru/news/6032>

6.2 DALŠÍ AKTIVITY RUSKA V OBLASTI POPULARIZACE RUSKÉHO JAZYKA VE SVĚTĚ

Dnešní jazyková politika v oblasti ruštiny je ovlivněna především sankcemi EU, kdy bylo Rusko nuceno v této věci jednat. Rusko se začalo více orientovat na východ. Největší aktivity byly zaznamenány v Singapuru, Jižní Koreji a Japonsku, kde je předpokládáno v následujících letech otevření nových RSVK.¹⁶⁷ Ruský jazyk ve východní a jihovýchodní Asii bude mít velký potenciál díky velkým projektům, které jsou zde už rozpracovány nebo jsou naplánovány; jedná se o projekty v oblasti ropného průmyslu v Číně, železnice v KLDK a ve Vietnamu. Nebo naopak čínské projekty v Rusku, jako je datové centrum na Sibiři, plánované v roce 2024.¹⁶⁸

¹⁶⁷ *Rossotrudičestvo rasširajet svoju seť predstaviteľstv za rubežom* [online]. RSVK, 2017. Publikováno 13.1.2017. Dostupné z: <http://rs.gov.ru/ru/news/6032>

¹⁶⁸ *Krupnyje rossijskije projekty (strojaščijesja)* [online]. Aktualizováno 18.3.2017. Dostupné z: [http://ruхpert.ru/Крупные_российские_проекты_\(строящиеся\)](http://ruхpert.ru/Крупные_российские_проекты_(строящиеся))

ZÁVĚR

Ačkoliv jsme došli k zjištění, že se ruský jazyk v roce 2020 z mnoha důvodů (demografická krize Ruska, nízká porodnost etnických Rusů v blízkém zahraničí RF, odliv etnických Rusů z bývalých sovětských republik s následným poklesem užívání ruského jazyka v této geografické oblasti, migrační vlny z RF a následné začleňování imigrantů do společnosti s průvodním jevem zapomínání rodného jazyka, individuální jazyková politika jednotlivých států zahrnující mj. snižování počtu hodin školních předmětů vyučovaných v ruském jazyce či ubírání hodin ruštiny jako cizího jazyka) nebude pravděpodobně nacházet mezi deseti nejužívanějšími jazyky, tak to neznamená, že ruský jazyk nebude nadále světovým a důležitým jazykem; důkazem toho je už jen fakt, že ruský jazyk je druhým nejužívanějším jazykem internetu.

Pro rok 2017 je ruský jazyk státním jazykem v Rusku a Bělorusku a v několika nepřiznaných státních celcích: Jižní Osetie, Podněstří a části Ukrajiny: Doněcká republika a Luganská republika. Oficiální status je ruštině přiznán v Kyrgyzstáně, Kazachstáně a v oblasti Abcházie. Menší pravomoci než ve výše vypsáných státech jsou zřejmé u ruštiny v Moldavsku, Gagauzii, Ukrajině, Rumunsku, v USA ve státě New York, Tádžikistánu, Uzbekistánu a v Izraeli.

Na ruský jazyk jsme nahlíželi z různých pohledů, ke kterým jsme museli správně přistupovat. Rozlišovali jsme ruský jazyk etnických Rusů žijících ve státech SNS, ruský jazyk obyvatel bývalých sovětských republik, ruský jazyk imigrantů a ruský jazyk jako cizí jazyk ve vzdělávání. Tímto způsobem jsme došli k závěru, že popularita ruského jazyka klesá ve všech oblastech až na ruský jazyk jako cizí jazyk. Ruský jazyk jako cizí jazyk zažívá v mnoha státech velký rozmach, a to především v bývalém východním bloku a v Pobaltí, a to díky EU, která posiluje výuku cizích jazyků. Ruský jazyk je povětšinou druhou a nebo třetí volbou studentů (Česká republika, Slovensko, Litva, Lotyšsko, Estonsko) a nebo ve státech SNS, kde sice dochází ke snižování počtu hodin vyučovaných v ruském jazyce a k jeho degradaci, což z jiného úhlu pohledu zvyšuje popularitu ruského jazyka jako cizího jazyka (Kazachstán, Bělorusko, Moldavsko).

Popularita ruského jazyka stoupá tam, kde má Rusko větší politický vliv, a může tak zasáhnout do tohoto procesu. Rusko využívá státních organizací, které působí

v zahraničí. Nejedná se však o nástroj politické propagandy, ale o demonstrování ruského jazyka a kultury. Takovým způsobem můžeme vidět velké snahy, které zesilují a znovuobnovují status ruského jazyka v oblasti SNS a také pokusy o navázání nových vztahů v jihovýchodní a východní Asii, kde je problematika popularity ruského jazyka zapříčiněna spoluprací Ruska s tímto regionem, k čemuž přispěly nedávné sankce EU.

V průběhu práce vyvstalo několik problému při zpracovávání dat. Statistiky nestíhají kopírovat současný stav ruského jazyka v některých zemích. Například kvůli ukrajinské krizi nejsou k dispozici nová data, jež by popisovala dnešní stav ruského jazyka ve školství nebo počet Rusů v demografickém složení obyvatelstva Ukrajiny atp., což nám znemožnilo poskytnout exaktní přehled o současném stavu ruského jazyka. Další složitou situací pro zkoumání se jevilo i to, že mnoho oficiálních dokumentů a statistik ze stránek statistických úřadů jednotlivých zemí, a to i v EU, nebyly kvalitně a čitelně zpracované a v některých případech nebyly vůbec přeložené do světových jazyků (statistický úřad v Maďarsku) a nebo nebylo možné určité dokumenty otevřít v ruském jazyce; i když tato možnost byla k dispozici, nefungovala (statistický úřad Ukrajiny).

Díky širokému spektru náhledů na postavení ruského jazyka v globálním světě bychom doporučili pokračovat v dalších pracích na podobná dílčí témata, která jsou zde vypracována. Navrhli bychom pokračování po roce 2020, kdy by měla v mnoha státech proběhnout sčítání lidu, a tím bychom opět měli k dispozici data, ze kterých bychom mohli sestavit obraz situace ruského jazyka v zemích jako je Ukrajina (z hlediska válečného konfliktu), USA (se zřetelem na emigraci z Ruska), Kazachstán (zda naplnil svoje sliby v jazykové politice).

Faktory, které působí na popularitu ruského jazyka, jsou velmi dynamické, díky jejich proměnlivosti se situace nedá předem přesně odhadnout.

RESUMÉ

Práce popisuje stav ruského jazyka v globálním světě v období od 90. let až po současnost. Analyzuje pro ruský jazyk důležité regiony jako jsou: SNS, bývalý východní blok a země, ve kterých žije početná ruská menšina. Práce též vysvětluje původ a historii rozšiřování ruského jazyka, které dnes, do jisté míry, napodobuje současné rozšíření ruštiny. Dále práce charakterizuje stav ruského jazyka na internetu. Poté je práce zaměřena na jednotlivé organizace, které napomáhají zvýšit popularitu ruského jazyka prakticky po celém světě, ale hlavně v těch oblastech, jež si toho žádají. V konečné části práce je vyřčena prognóza pro budoucí stav ruského jazyka s ohledem na autorův zájem o geopolitiku Ruska.

Resume

This thesis describes the current status of the Russian language in the world from 1990s to the present. It analyses important regions for the Russian language, such as countries of The Commonwealth of Independent States (CIS), former Eastern bloc and countries with numerous Russian-speaking minority. The thesis also explains the origins and history of the spreading of the Russian language, which, to a certain extent, imitates contemporary extension of the Russian language. Furthermore, the thesis describes current status of the Russian language on the Internet. Next part of the thesis presents individual organizations which help to increase popularity of the Russian language worldwide, primarily in regions where it is needed. The end of the thesis is focused on predictions for the future of the Russian language with respect to author's personal interest in Russian geopolitics.

Резюме

Работа изучает о ситуации русского языка в глобальном мире в сроке 90-ые годы по современность. Бакалаврская работа анализирует, для русского языка, серьезные регионы как: СНГ, бывший восточный блок (бывшие члены Варшавского договора) и страны, в которых проживает большое русское меньшинство. Работа также объясняет происхождение и историю расширения русского языка. Дальше работа характеризует положение русского языка в интернете. Следующая часть работы сосредоточена на индивидуальные организации, которые помогают повышать популярность русского языка практически по всему миру, но в главном в тех областях, в которых этого нужно. В финальной части работы находится прогноз о будущем русского языка, с точки зрения автора и его интересу к русской geopolитике.

SEZNAM ZDROJŮLiteratura

BALCAR, Milan aj. *Příručka ruského pravopisu*. 1. vyd. Praha: SPN, 1983. Pomocné knihy pro žáky. s. 8.

ČERMÁK, František, *Jazyk a jazykověda: přehled a slovníky*. Vyd. 4., V Karolinu 2., dopl. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1946-0

FEDOTOV, Aleksandr Leonidovič, *Russkij jazyk v mire: doklad*. Moskva, OLMA-PRESS, 2003. [Cit. 29.3.2017]. ISBN 5-224-04547-9

GOLOVKO, Vyjačeslav. *Ruský jazyk na Ukrajině* [bakalářská práce]. Plzeň, 2015. ZČU. Mgr. Michaela Pešková Ph.D.

KURZ, Josef, ed. *Učebnice jazyka staroslověnského*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1969. s. 8. [Cit. 29.3.2017]

SOVÁKOVÁ, Jana, ed. et al. *Postavení ruštiny v globálním světě*. Vydání první. V Plzni: Západočeská univerzita v Plzni, 2015. [Cit. 29.3.2017] ISBN 978-80-261-0590-9.

VAŠKOVÁ, Maryjanna. *Ruský jazyk v Bělorusku* [bakalářská práce]. Plzeň, 2015. ZČU. Mgr. Michaela Pešková Ph.D.

Odborné články v časopisech

URIEOVÁ, Libuše. K postavení ruštiny v České republice v letech 1990–2014. In: *Opera Slavica*, 2016, **26**(4), s. 47–56. ISSN 1211-7676.

ZALÁNOVÁ, Zuzana. *Kazachstán*. Na východ. 2012, **1**, s. 26, ISSN 1214-2522

Přednášky, rozhovory a dokumenty

ALEXEJEVIČOVÁ, Světlana, 2016. *Debata se Světlanou Alexijevičovou* [přednáška]. Praha FF UK 10.10.2016

Andrej Zaliznjak - Istorija russkogo jazyka, 2014 [video]. Youtube, Onlinetv.ru. Publikováno 1.6.2014. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z <https://www.youtube.com/watch?v=5Nuiw73EY50&t=9s>

Fraus vzdělávací systém, 2016. *Ruština je v Česku na vzestupu: počet žáků, kteří se jí učí na základních školách, se zdvojnásobil* [online]. FRAUS. Publikováno 23.2.2016. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: <https://www.fraus.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy/rustina-je-v-cesku-na-vzestupu-18330>

Martin C Putna Obrazy z kulturních dějin ruské religiozity [video]. Youtube, Vladimír Suva. Publikováno 4.2.2015. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=i3bxVp0TROU&t=1085s>

Michael Romancov o případné budoucnosti Uzbekistánu bez Karimova, 2016 [video]. ČT24. Střední Asie 25 let od konce SSSR: konec stability?. Publikováno 25.12.2016. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1989325-stredni-asie-25-let-od-konce-sssr-konec-stability>

Rozhovor Britských listů 24. Ukrajina a Rusko. Kde je vlastně hranice? A existuje? [video]. Youtube, Britské listy. Publikováno 29.5.2015. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=57SmYZVfi_E

TA3, 2014. *Ruský jazyk se po útlme dostává znovu do popredia* [video]. TA3. Publikováno: 2.2.2014. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: <http://www.ta3.com/clanok/1034476/rusky-jazyk-sa-po-utlme-dostava-znovu-do-popredia.html>

Ukrajino, nezlob se, 2016 [dokument]. Režie ŠPAČEK, Radim. Podle literární předlohy PUTNA, Martin *Obrazy z kulturních dějin ruské religiozity*. ČT2. Publikováno 31.1.2017. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/11003256577-ukrajino-nezlob-se/21556226558/>

Vladimír Plungjan. Russkij jazyk v sovremennom mire, 2015 [video]. Youtube, NSU LIFE. Publikováno 9.3.2015; Dostupné z <https://www.youtube.com/watch?v=Abcki8MS474&t=1s>

Elektronické zdroje

AREFJEV, Aleksandr Dmitrijevič, *Russkij jazyk v mire: prošloe, nastojasščeje, buduščeeje* [online]. Vestnik Rossijskoj akademii nauk, 2014, **10** [cit. 29.3.2017]. Dostupné z: <http://www.ruskijezik.info/russkij/razno/Vestnik1410003ArefevKOR.pdf>

AREFJEV, Aleksandr Dmitrijevič. *Russkij jazyk na rubeže XX-XXI vekov* [online]. Moskva, Socialnogo prognozirovanija i marketinga, 2012. [Cit. 29.3.2017]. ISBN 978-5-906001-12-2. Dostupné též z: http://www.socioprognoz.ru/files/File/russkij_yazyk.pdf

BINDER, Melissa, 2014. *Russian is the most common language in Oregon behind English and Spanish. Surprised?* [online]. The Oregonian/OregonLive. Publikováno 16.5.2014. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z http://www.oregonlive.com/portland/index.ssf/2014/05/russian_is_most_common_languag.html

ČT24, 2008. *Izrael a Rusko ruší vzájemnou vízovou povinnost* [online]. ČT24. Publikováno 1.10.2008. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1439546-izrael-a-rusko-rusi-vzajemnou-vizovou-povinnost>

ČT24, 2009. *Medvědév: Za uznáním Jižní Osetie a Abcházie si stojíme* [online]. ČT24. Aktualizováno 26.8.2009. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1388735-medvedev-za-uznanim-jizni-osetie-a-abchazie-si-stojime>

ČT24, 2010. *Školy v Gruzii začínají mluvit anglicky. Ruština už netáhne* [online]. ČT24. Publikováno 28.9.2010. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1314424-skoly-v-gruzii-zacinaji-mluvit-anglicky-rustina-uz-netahne>

ČT24, 2011. *V Estonsku žijí statisíce Rusů bez občanství – nezvládnou jazykové testy* [online]. ČT24. Publikováno 2.7.2011. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1254356-v-estonsku-ziji-statisice-rusu-bez-obcanstvi-nezvladnou-jazykove-testy>

ČT24, 2012. *Lotyšši odmítli ruštinu jako druhý oficiální jazyk* [online]. ČT24. Aktualizováno: 19.2.2012. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1190246-lotyysi-odmitli-rustinu-jako-druhy-oficialni-jazyk>

ČT24, 2014. *Krym vyhlásil samostatnost. Bylo ale referendum v pořádku?* [online]. ČT24. Aktualizováno 17.3.2014. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1043306-krym-vyhlasil-samostatnost-bylo-ale-referendum-v-poradku>

ČT24, 2014. *Do Ruska se žene i Podněstří, to ale nikdo neuznává* [online]. Aktualizováno 18.3.2014. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1043146-do-ruska-se-zene-i-podnestri-ale-nikdo-neuznava>

ČT24, 2015. *Lotyšsko se obává ruskojazyčných obyvatel jako rizikového faktoru* [online]. ČT24. Publikováno 5.4.2015. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1517834-lotyssko-se-obava-ruskojazycnych-obyvatele-jako-rizikoveho-faktoru>

ČT24, 2016. *Střední Asie 25 let od konce SSSR: konec stability?* [online]. ČT24. Publikováno: 25.12.2016. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1989325-stredni-asie-25-let-od-konce-sssr-konec-stability>

ČT24, 2016. *Jižní Kavkaz 25 let od konce SSSR: Tři státy, které spojuje jen hrozba konfliktu* [online]. ČT24. Aktualizováno 24.12.2016. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1989254-jizni-kavkaz-25-let-od-konce-sssr-tri-staty-ve-kterych-vari>

ČT24, 2016. *Pobaltí 25 let od konce SSSR: Obavy z Ruska sílí* [online]. ČT24. Aktualizováno 22.12.2016. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1990501-pobalti-25-let-od-konce-sssr-obavy-z-ruska-sili>

- ČT24, 2016. *Východní Evropa 25 let od konce SSSR: Ukrajina chce jít na Západ, Moldavsko váhá* [online]. Publikováno 23.12.2016. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1989190-vychodni-evropa-25-let-od-konce-sssr-ukrajina-chce-na-zapad-moldavsko-vaha>
- ČT24, 2017. *Modernost a prosperita Izraele láká stále více ruských Židů* [online]. ČT24. Publikováno 24.2.2017. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/2043220-modernost-a-prosperita-izraele-laka-stale-vice-ruskych-zidu>
- Fond: Russkij mir, 2008. *Russkij jazyk v Izraile – pri smerti ili vsjo jesčo živ* [online]. Fond: Russkij mir. Publikováno 8.9.2008. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: <http://russkiymir.ru/publications/85022/>
- Fond: Russkij mir, 2009. *Russkij jazyk v Kitaje* [online]. Fond: Russkij mir. Publikováno říjen 2009. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: <http://www.russkiymir.ru/media/magazines/article/141756/>
- Fond: Russkij mir, 2017. *Prezident Moldovii chočet věrnout' russkij jazyk v školy* [online]. Fond: Russkij mir. Publikováno 27.3.2017. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: http://russkiymir.ru/news/222269/?sphrase_id=698982
- Fond: Russkij mir. *Katalog russkich centrov.* [online]. Fond: Russkij mir [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: <http://www.russkiymir.ru/rucenter/catalogue.php>
- Fond: Russkij mir. *Morskije russkije centry* [online]. Fond: Russkij mir [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: <http://www.russkiymir.ru/rucenter/marine-russian-centres.php>
- Fond: Russkij mir. *O fondě* [online]. Fond: Russkij mir [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: <http://www.russkiymir.ru/fund/>
- Gagauzia* [online]. Aktualizováno 5.3.2017. [Cit. 29.3.2017]. Wikipedia. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Gagauzia>
- CHAMRAEV, Viktor, 2017, *Dlja rozšireniia «russkogo mira» trebujutsja deňgi, jazyk i graždanstvo* [online]. Publikováno 27.1.2017. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: <http://www.kommersant.ru/doc/3202259>
- Krupnyje rossijskie projekty (strojaščijesja)* [online]. Aktualizováno 18.3.2017. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: [http://ruxpert.ru/Крупные_российские_проекты_\(строющиеся\)](http://ruxpert.ru/Крупные_российские_проекты_(строющиеся))
- Krym* [online]. Aktualizováno 28.3.2017. [Cit. 29.3.2017]. Wikipedia. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Krym#Snahy_o_samostatnost_v_r.C3.A1mci_SSSR
- MATULOVÁ, Lucie 2010. *Rusko-gruzínské vztahy a válka o Abcházii a Jižní Osetii* [online]. Valka.cz. Publikováno 19.6.2010. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: https://www.valka.cz/13661-Rusko-gruzinske-vztahy-a-valka-o-Abchazii-a-Jizni-Osetii?utm_source=valka_cz&utm_medium=article&utm_campaign=serial

- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, 2014, *02_ZŠ_13* [online]. MŠMT. Publikováno 15.1.2014. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/33002>
- Ministerstvo vzdělávání a vědy Ruské federace, 2014. *Ob učeřžděni Konceptii FCP «Russkij jazyk» na 2016-2020 gody* [online]. MINOBRNAUKI. Publikováno 20.12.2014. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné online: <http://government.ru/docs/16355/>
- ORTMAN, Jenifer a SHIN, Hyon 2011. *Language Projections 2010 to 2020*. [online]. Las Vegas, Presented at the Annual Meetings of the American Sociological Association 2011. Publikováno: 23.8.2011. 18 s. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: <https://www.census.gov/content/dam/Census/library/working-papers/2011/demo/2011-Ortman-Shin.pdf>
- RSVK, 2017, *Rossotrudičestvo rasširajet svoju ceť predstaviteľstv za rubežom* [online]. RSVK. Publikováno 13.1.2017. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: <http://rs.gov.ru/ru/news/6032>
- RSVK. *Kontakty* [online]. RSVK. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: <http://rso.rs.gov.ru/ru/contacts>
- Rusifikacija Bělorusii* [online]. Aktualizováno 16.4.2017. [Cit. 18.4.2017]. Wikipedia.org. Dostupné z: https://ru.wikipedia.org/wiki/Русификация_Белоруссии
- Rusifikacija Kazachstana* [online]. Aktualizováno 16.9.2016 . [Cit. 18.4.2017]. Wikipedia.org. Dostupné z: https://ru.wikipedia.org/wiki/Русификация_Казахстана
- Russkaja Wikipedia* [online]. Aktualizováno 26.3.2017. [Cit. 29.3.2017]. Wikipedia.org. Dostupné z: https://ru.wikipedia.org/wiki/Русская_Википедия
- Statistický úřad Estonska, 2016. *Eesti statistika aastaraamat 2016* [online]. Tallinn, Statistikaamet, 2016. 58 s. Publikováno 27.7.2016. [Cit. 29.3.2017]. ISBN 978-9985-74-593-9. Dostupné též z: http://www.stat.ee/publication-2016_statistical-yearbook-of-estonia-2016
- Statistický úřad Lotyšska, 2013. *At home Latvian is spoken by 62% of Latvian population; the majority – in Vidzeme and Lubāna country* [online]. CSB.GOV.LB. Publikováno: 26.9.2013. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: <http://www.csb.gov.lv/en/notikumi/home-latvian-spoken-62-latvian-population-majority-vidzeme-and-lubana-county-39158.html>
- Statistický úřad Německa, 2013. *Statistical Yearbook 2012* [online]. Weisbaden, Statistisches Bundesamt, 2013. 21 s. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: https://www.destatis.de/EN/Publications/Specialized/Population/StatYearbook_Chapter2_5011001129004.html
- Statistický úřad Německa, 2016. *Schools of general education and vocational schools* [online]. Statistisches Bundesamt. Publikováno 16.3.2016. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: <https://www.destatis.de/EN/FactsFigures/SocietyState/EducationResearchCulture/Schools/Tables/PupilsAttendingForeignLanguageClasses.html>

Statistický úřad Ukrajiny 2016. *All-Ukrainian population census* [online]. UKRCENZUS.GOV.UA. Publikováno 16.1.2016. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: <http://www.ukrcensus.gov.ua/eng/>

Státní Puškinův institut ruského jazyka a literatury v Moskvě, 2017. *Isstorija i missija* [online]. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: <http://www.pushkin.institute/institut/history/>

Státní Puškinův institut ruského jazyka a literatury v Moskvě, 2016, *Institut Puškina: dostiženija i perspektivy* [online]. Pushkin-Institute. Publikováno 30.3.2016. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: <http://www.pushkin.institute/news/detail.php?ID=4328>

Státní Puškinův institut ruského jazyka a literatury, 2016. *Novyje dannyje o vostrebovannosti ruskogo jazyka za rubežom* [online]. Pushkin-Institute 2016. Publikováno 22.6.2016 [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: <http://www.pushkin.institute/news/detail.php?ID=4942>

Usage of content languages for websites, 2017 [online]. W3Techs.com. Publikováno 28.3.2017. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: https://w3techs.com/technologies/overview/content_language/all

Věděli jste, že ruština je druhým nejpoužívanějším jazykem internetu? [online]. I-RU.CZ. Publikováno 26.3.2016. [Cit. 19.4.2017]. Dostupné z: <http://www.irucz.ru/cz/zpravy/2/114000000000-ruska-federace/114001000000-centralni-fo/0-/304-internet/24592-vedeli-jste-ze-rustina-je/>

Vlna migrace z Ruska do USA, 2016 [reportáž]. ČT1. Publikováno 17.9.2016. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1097181328-udalosti/216411000100917/obsah/493220-vlna-migrace-z-ruska-do-usa>

Volny russkoj emigracii [online]. Vgrazhdanstve.ru. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: <http://vgrazhdanstve.ru/migratsiya/russkaya-emigraciya.html>

SEZNAM OBRÁZKŮ A GRAFŮ**Seznam obrázků:**

Obrázek 1 – *Rozšíření ruského jazyka*, AIVAZOVSKY, 2015. Russian-Language-Map. In: *Wikipedia commons* [online]. Publikováno 15.12.2015. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Russian-Language-Map.png?uselang=cs>

Obrázek 2 – *Podněstří*, ČT24, 2016. *Východní Evropa 25 let od konce SSSR: Ukrajina chce jít na Západ, Moldavsko váhá* [online]. Publikováno 23.12.2016. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1989190-vychodni-evropa-25-let-od-konce-sssr-ukrajina-chce-na-zapad-moldavsko-vaha>

Obrázek 3 – *Gruzie: Abcházie, Jižní Osetie*, ČT24, 2016. *Jižní Kavkaz 25 let od konce SSSR: Tři státy, které spojuje jen hrozba konfliktu* [online]. ČT24. Aktualizováno 24.12.2016. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1989254-jizni-kavkaz-25-let-od-konce-sssr-tri-staty-ve-kterych-vari>

Obrázek 4 – *Rozdělení Ukrajiny podle převládajícího jazyka*, ČT24, 2016. *Východní Evropa 25 let od konce SSSR: Ukrajina chce jít na Západ, Moldavsko váhá* [online]. ČT24. Publikováno 23.12.2016. [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1989190-vychodni-evropa-25-let-od-konce-sssr-ukrajina-chce-na-zapad-moldavsko-vaha>

Obrázek 5 – *Zájem o ruský jazyk ve světě*, Státní Puškinův institut ruského jazyka a literatury, 2016. *Novyje dannyje o vostrebovannosti russkogo jazyka za rubežom* [online]. Pushkin-Institute 2016. Publikováno 22.6.2016 [Cit. 29.3.2017]. Dostupné z: <http://www.pushkin.institute/news/detail.php?ID=4942>

Seznam grafů:

Graf 1 - Postavení ruského a lotyšského jazyka v Lotyšsku v roce 2013. Statistický úřad Lotyšska, 2013. At home Latvian is spoken by 62% of Latvian population; the majority – in Vidzeme and Lubāna country [online]. CSB.GOV.LB. Publikováno: 26.9.2013. Dostupné z: <http://www.csb.gov.lv/en/notikumi/home-latvian-spoken-62-latvian-population-majority-vidzeme-and-lubana-county-39158.html>

Graf 2 - Počet školáků ZŠ volící si RJ v porovnání s ostatními jazyky v letech 2009–2014, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2014, 02_ZŠ_13 [online]. MŠMT. Publikováno 15.1.2014. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/33002>

Graf 3 - Počet studentů SŠ volící si RJ v porovnání s ostatními jazyky v letech 2009–2014, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2014, 02_ZŠ_13 [online]. MŠMT. Publikováno 15.1.2014. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/33002>

PŘÍLOHY

При́лога 1 - *Ob učeřždění Koncepce FCP «Russkij jazyk» na 2016 - 2020 gody*

**Об утверждении Концепции ФЦП «Русский язык»
на 2016–2020 годы**

20 декабря 2014 07:00
Русский язык

Распоряжение от 20 декабря 2014 года №2647-р. В рамках государственной программы «Развитие образования» на 2013–2020 годы. Направлено на реализацию системных мер на основе координации деятельности федеральных органов государственной власти и органов государственной власти субъектов Федерации, образовательных, научных, культурных, спортивных, неправительственных, общественных организаций и бизнес-структур в сфере поддержки и продвижения русского языка.

Справка

Проект Концепции ФЦП «Русский язык» на 2016–2020 годы (далее соответственно – Концепция, Программа) внесён Минэкономразвития России во исполнение поручений Правительства России.

Государственный заказчик – координатор Программы – Минобрнауки России.

В 2015 году заканчивает свое действие ФЦП «Русский язык» на 2011–2015 годы (утверждена постановлением Правительства от 20 июня 2011 года №492).

Срок реализации новой Программы – 2016–2020 годы (первый этап – 2016–2018 годы, второй этап – 2019–2020 годы).

На первом этапе планируется:

комплекс научно-исследовательских работ в области функционирования, развития и изучения русского языка; техническое, учебно-методическое обеспечение единого электронного образовательного пространства, объединяющего ресурсы для организации обучения русскому языку и на русском языке на всех уровнях подготовки; подготовка, переподготовка, повышение квалификации преподавателей русского языка; организационно-методическое обеспечение поддержки русских школ в странах СНГ и других иностранных государствах; поставка учебников, учебных пособий, научно-популярных книг и журналов по русскому языку, литературе и культуре в иностранные государства (в российские центры науки и культуры, русские школы (классы)); создание полноценных условий для обучения иностранных граждан русскому языку в объёмах, необходимых для их трудовой деятельности

в России;
создание центров коллективного доступа к российским образовательным, информационно-просветительским и социокультурным ресурсам на базе российских центров науки и культуры и образовательных организаций в странах СНГ и других иностранных государствах.

На втором этапе Программы планируется:

развитие кадрового потенциала в сфере русского языка;
завершение формирования инфраструктуры системы открытого образования на русском языке и обучения русскому языку;
обеспечение широкой вариативности программ обучения русскому языку с использованием дистанционных технологий образования;
расширение присутствия русского языка в сети Интернет;
повышение популярности и престижа русского языка и образования на русском языке.

Подписанным распоряжением устанавливается предельный (прогнозный) объём финансирования Программы за счёт средств федерального бюджета – 6767,5 млн рублей (в ценах соответствующих лет).

Концепция направлена на реализацию системных мер на основе координации и кооперации федеральных органов государственной власти и органов государственной власти субъектов Федерации, образовательных, научных, культурных, спортивных, неправительственных, общественных организаций и бизнес-структур в сфере поддержки и продвижения русского языка.

Пříloha 2 - Statističeskije svěděníja ob osbščej čislennosti vseh inostrannyh graždan (vklučaja vse gosudarstva SNG i Baltii), obučavšichsja v 2015/2016 učebnom godu na dněvnyh otdělenijach po vsem programmam / urovnjam podgotovki na bjudžetnoj i kontraktnoj osnove v bazovom vuze i jeho filialach na territorii RF (čelovek).

Статистические сведения об общей численности всех иностранных граждан (включая все государства СНГ и Балтии), обучавшихся в 2015/2016 учебном году на дневных отделениях по всем программам / уровням подготовки на бюджетной и контрактной основе в базовом вузе и его филиалах на территории РФ (человек)

Учебные программы / уровни подготовки	Численность		
	Обучавшихся на бюджетной основе	Обучавшихся на контрактной основе (платной)	Итого
Довузовская подготовка (учащиеся подготовительного отделения / факультета, центра довузовской подготовки, на курсах русского языка и т.д.)	56	36	92
Бакалавры	46	29	75
Дипломированные специалисты	0	0	0
Магистры	61	20	81
Стажеры (в том числе обучавшиеся по программе РКИ, на курсах русского языка, курсах повышения квалификации и т.д.)	437	850	1287
Интерны (в том числе обучавшиеся на курсах русского языка и т.д.)	0	0	0
Ординаторы	0	0	0
Аспиранты	55	9	65
Докторанты	0	0	0
Итого	655	944	1600

*** Полученное число должно соответствовать общей численности обучавшихся на дневных отделениях иностранных граждан (бюджет + контракт) указанной в пункте 3 на странице 1.**

Статистические сведения по группам специальностей обучения иностранных граждан по каждой стране (в том числе СНГ и Балтии) на подготовительных отделениях (факультетах), в центрах довузовской подготовки в 2015/2016 учебном году в базовом вузе и его филиалах на территории РФ (человек)

№ п/п	Страны	Группы специальностей						Итого
		030000	030500	3.	4.	5.	и т.д.*	
1.	Азербайджан	1	0					1
2.	Алжир	1	0					1
3.	Афганистан	2	1					3
4.	Болгария	1	0					1
5.	Бразилия	3	0					3
6.	Венесуэла	2	1					3
7.	Вьетнам	20	13					33
8.	Германия	1	0					1
9.	Зимбабве	0	1					1
10.	Иордания	1	0					1
11.	Испания	1	0					1
12.	Индия	1	0					1
13.	Иран	4	0					4
14.	Китай	25	0					25
15.	Кот Д'Ивуар	1	0					1
16.	Республика Корея	1	0					1
17.	Лаос	1	0					1
18.	Монголия	2	0					2
19.	Сирия	1	0					1
20.	США	2	0					2
21.	Турция	2	0					2
22.	Чад	1	1					2
23.	Франция	1	0					1
	Итого	75	17					92

№ п/п	Страны	Группы специальностей						Итого
		050301	2.	3.	4.	5.	и т.д.*	
1.	Азербайджан	2						2
2.	Венгрия	2						2
3.	Вьетнам	10						10
4.	Габон	1						1
5.	Казахстан	3						3
6.	Кыргызская Республика	1						1
7.	Китай	29						29
8.	Латвия	5						5
9.	Республика Корея	1						1
10.	Республика Молдова	2						2
11.	Словения	1						1
12.	Таджикистан	1						1
13.	Таиланд	2						2
14.	Туркменистан	1						1
15.	Турция	1						1
16.	Узбекистан	4						4
17.	Украина	7						7
18.	Филиппины	1						1
19.	Черногория	1						1
	Итого	75						75

Статистические сведения по группам специальностей обучения на **дневных отделениях** по программам **магистратуры** иностранных студентов по каждой стране (в том числе СНГ и Балтии) в 2015/2016 учебном году в базовом вузе и его филиалах на территории РФ (человек)

№ п/п	Страны	Группы специальностей						Итого
		050301	2.	3.	4.	5.	и т.д.*	
1.	Азербайджан	2						2
2.	Албания	1						1
3.	Армения	1						1
4.	Венгрия	2						2
5.	Вьетнам	13						13
6.	Греция	2						2
7.	Ирак	1						1
8.	Иран	1						1
9.	Италия	1						1
10.	Казахстан	1						1
11.	Китай	44						44
12.	Польша	2						2
13.	Республика Молдова	3						3
14.	Румыния	1						1
15.	Таджикистан	1						1
16.	Узбекистан	1						1
17.	Украина	2						2
18.	Швеция	1						1
19.	Эстония	1						1
	Итого	81						81

Статистические сведения по группам специальностей обучения иностранных **стажеров** (включая обучавшихся по программе РКИ, на курсах русского языка, курсах повышения квалификации и т.п.), по каждой стране (в том числе СНГ и Балтии) в 2015/2016 учебном году в базовом вузе и его филиалах на территории РФ (человек)

№ п/п	Страны	Группы специальностей						Итого
		000000	2.	3.	4.	5.	и т.д.*	
1.	Австралия	3						3
2.	Австрия	34						34
3.	Азербайджан	2						2
4.	Албания	6						6
5.	Алжир	24						24
6.	Аргентина	1						1
7.	Армения	1						1
8.	Афганистан	3						3
9.	Бельгия	11						11
10.	Болгария	56						56
11.	Босния и Герцеговина	5						5
12.	Бразилия	11						11
13.	Великобритания	14						14
14.	Венгрия	27						27
15.	Венесуэла	4						4
16.	Вьетнам	37						37
17.	Германия	31						31
18.	Греция	8						8
19.	Дания	11						11
20.	Доминиканская Республика	1						1
21.	Египет	6						6
22.	Израиль	1						1
23.	Индия	1						1
24.	Иордания	11						11
25.	Ирак	1						1
26.	Иран	18						18
27.	Ирландия	1						1
28.	Исландия	1						1
29.	Испания	36						36
30.	Италия	161						161
31.	Канада	3						3
32.	Катар	3						3
33.	Кипр	2						2
34.	Китай	170						170
35.	Колумбия	1						1
36.	Куба	8						8
37.	Ливия	2						2
38.	Люксембург	1						1

39.	Маврикий	1					1
40.	Мадагаскар	1					1
41.	Мексика	10					10
42.	Монголия	13					13
43.	Нидерланды	11					11
44.	Новая Зеландия	1					1
45.	Непал	1					1
46.	Норвегия	2					2
47.	Панама	1					1
48.	Перу	1					1
49.	Польша	94					94
50.	Португалия	4					4
51.	Республика Корея	41					41
52.	Румыния	42					42
53.	Саудовская Аравия	9					9
54.	Сербия	16					16
55.	Сирия	1					1
56.	Словакия	104					104
57.	Словения	3					3
58.	Судан	3					3
59.	США	16					16
60.	Таиланд	5					5
61.	Тайвань	2					2
62.	Тунис	3					3
63.	Турция	15					15
64.	Уругвай	1					1
65.	Финляндия	31					31
66.	Франция	51					51
67.	Хорватия	3					3
68.	Чад	2					2
69.	Чехия	31					31
70.	Швейцария	1					1
71.	Швеция	1					1
72.	Шри-Ланка	1					1
73.	Япония	48					48
	Итого	1287					1287

Статистические сведения по группам специальностей обучения на **дневных отделениях** иностранных **аспирантов** по каждой стране в базовом вузе и его филиалах на территории РФ (в том числе СНГ и Балтии) в 2015/2016 учебном году (человек)

№ п/п	Страны	Группы специальностей						Итого
		050301	2.	3.	4.	5.	и т.д.*	
1.	Алжир	2						2
2.	Армения	1						1
3.	Венгрия	1						1
4.	Вьетнам	7						7
5.	Гана	3						3
6.	Индия	1						1
7.	Ирак	2						2
8.	Иран	2						2
9.	Италия	1						1
10.	Казахстан	5						5
11.	Китай	21						21
12.	Молдова	3						3
13.	Монголия	1						1
14.	Нидерланды	1						1
15.	Румыния	2						2
16.	Сербия	1						1
17.	Таджикистан	1						1
18.	Таиланд	1						1
19.	Тунис	2						2
20.	Узбекистан	2						2
21.	Украина	2						2
22.	Черногория	2						2
23.	Япония	1						1
	Итого	65						65

Статистические сведения об общей численности иностранных граждан (включая все государства СНГ и Балтии), обучавшихся в 2015/2016 учебном году **на контрактной основе** (с полным возмещением затрат) **на дневных отделениях** по всем формам подготовки / учебным программам в базовом вузе и его филиалах на территории РФ (человек)

Страны	Формы подготовки / учебные программы									Итого
	Подготовительные отделения	Бакалавриат	Дипломированные специалисты	Магистратура	Стажеры	Интерны	Ординаторы	Аспиранты	Докторанты	
Австралия	0	0	0	0	3	0	0	0	0	3
Австрия	0	0	0	0	31	0	0	0	0	31
Азербайджан	1	0	0	0	2	0	0	0	0	3
Албания	1	0	0	0	1	0	0	0	0	2
Алжир	0	0	0	0	24	0	0	0	0	24
Аргентина	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Армения	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Афганистан	0	0	0	0	3	0	0	0	0	3
Бельгия	0	0	0	0	4	0	0	0	0	4
Болгария	0	0	0	0	31	0	0	0	0	31
Босния и Герцеговина	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Бразилия	0	0	0	0	11	0	0	0	0	11
Великобритания	0	0	0	0	14	0	0	0	0	14
Венгрия	0	0	0	0	6	0	0	0	0	6
Венесуэла	0	0	0	0	4	0	0	0	0	4
Вьетнам	2	0	0	0	2	0	0	0	0	4
Германия	1	0	0	0	19	0	0	0	0	20
Греция	0	0	0	0	8	0	0	0	0	8
Дания	0	0	0	0	11	0	0	0	0	11
Доминиканская Республика	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Египет	0	0	0	0	6	0	0	0	0	6
Индия	1	0	0	0	1	0	0	0	0	2
Иордания	0	0	0	0	2	0	0	0	0	2
Ирак	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Иран	4	0	0	1	18	0	0	0	0	23
Ирландия	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Испания	0	0	0	0	25	0	0	0	0	25
Италия	0	0	0	0	157	0	0	0	0	157
Канада	0	0	0	0	3	0	0	0	0	3
Катар	0	0	0	0	3	0	0	0	0	3
Кипр	0	0	0	0	2	0	0	0	0	2
Китай	21	25	0	19	66	0	0	9	0	140
Колумбия	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1

Латвия	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Ливия	0	0	0	0	2	0	0	0	0	2
Маврикий	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Мадагаскар	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Мексика	0	0	0	0	10	0	0	0	0	10
Монголия	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Нидерланды	0	0	0	0	7	0	0	0	0	7
Новая Зеландия	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Норвегия	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Панама	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Перу	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Польша	0	0	0	0	75	0	0	0	0	75
Республика Корея	1	1	0	0	41	0	0	0	0	43
Румыния	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Саудовская Аравия	0	0	0	0	9	0	0	0	0	9
Сербия	0	0	0	0	13	0	0	0	0	13
Сирия	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Словакия	0	0	0	0	48	0	0	0	0	48
Словения	0	0	0	0	2	0	0	0	0	2
Судан	0	0	0	0	3	0	0	0	0	3
США	0	0	0	0	16	0	0	0	0	16
Таиланд	0	0	0	0	5	0	0	0	0	5
Тайвань	0	0	0	0	2	0	0	0	0	2
Тунис	0	0	0	0	3	0	0	0	0	3
Турция	2	1	0	0	14	0	0	0	0	17
Уругвай	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Филиппины	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1
Финляндия	0	0	0	0	31	0	0	0	0	31
Франция	1	0	0	0	40	0	0	0	0	41
Хорватия	0	0	0	0	2	0	0	0	0	2
Чад	0	0	0	0	2	0	0	0	0	2
Чехия	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Швейцария	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Швеция	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Шри-Ланка	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Япония	0	0	0	0	48	0	0	0	0	48
Итого	36	29	0	20	850	0	0	9	0	944

Příloha 3 - Vybraný program RC na ZČU v Plzni pro rok 2016.

Vybraný program RC na ZČU v Plzni pro rok 2016	
Datum	Název události
2. ledna	<i>Русский Новый год в Пльзене/Ruský Nový rok v Plzni</i>
15. února	<i>Výstava: „Česká republika ruskýma očima“</i>
8. dubna	<i>Seminář učitelů ruského jazyka</i>
16. dubna	<i>Тотальный диктант 2016 в Пльзене/Totální diktát 2016 v Plzni</i>
20. dubna	<i>Básníci-veteráni 2. světové války</i>
22. dubna	<i>50. ročník festivalu ARS POETICA – Puškinův památník 2016</i>
2. května	<i>Пасха по-русски/Ruské Velikonoce</i>
27. května	<i>Den sousedů v RC</i>
26. října	<i>Презентация: Программы обучения в России/Prezentace: O možnosti studia v Rusku</i>
6. listopadu	<i>Обмен книгами на русском языке/Vzájemná výměna knížek psané v RJ</i>